



Samorząd  
Województwa Opolskiego

# REGIONALNY OŚRODEK POLITYKI SPOŁECZNEJ W OPOLE

Obserwatorium Integracji Społecznej  
45-315 OPOLE ul. Głogowska 25C  
TEL. (77) 44 15 250; 44 16 495 FAX (77) 44 15 259



## Instytucje i działania na rzecz rodzin z dziećmi w województwie opolskim

System zabezpieczenia społecznego w ramach prowadzonej w Polsce polityki rodzinnej obejmuje:

- I. transfery społeczne oraz ulgi podatkowe (zasiłki porodowe, świadczenia dla kobiet w ciąży i wychowujących dzieci, zasiłki pielęgnacyjne, świadczenia rodzinne, w tym alimentacyjne, świadczenia z pomocy społecznej);
- II. działania w zakresie poprawy aktywności zawodowej, zwłaszcza kobiet poprzez świadczenia i rozwiązania pozwalające na łączenie obowiązków rodzinnych i zawodowych (urlopy i zasiłki wychowawcze, zasiłki opiekuńcze);
- III. usługi społeczne, pozwalające na ograniczenie ubóstwa i wykluczenia społecznego dzieci i młodzieży poprzez możliwość uczestnictwa w różnych sferach życia społecznego (dostępność miejsc w żłobkach, przedszkolach, świetlicach szkolnych, ulgi z tytułu opłat za korzystanie z tych instytucji);
- IV. usługi świadczone w systemie pomocy społecznej (stacjonarna i środowiskowa pomoc społeczna, ośrodki wsparcia dla osób samotnie wychowujących dzieci, ośrodki ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie, świetlice socjoterapeutyczne, kluby dziecięce);
- V. wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej (profilaktyka i intensywna praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, poprawa warunków funkcjonowania rodzinnych form pieczy zastępczej, tak aby stały się one dominującą formą sprawowania pieczy nad dziećmi pozbawionymi opieki rodziców)<sup>1</sup>;
- VI. programy resortowe w zakresie wspierania rodziny i rozwoju systemu pieczy zastępczej

### I. Transfery społeczne oraz ulgi podatkowe

#### Zasiłki macierzyńskie

Zasiłki macierzyńskie przysługują osobom ubezpieczonym, które urodziły dziecko lub przyjęły dziecko w wieku do 7 lat na wychowanie. Wymiar urlopu macierzyńskiego składa się obecnie z części obowiązkowej wynoszącej 18 tygodni lub 31 tygodni w przypadku urodzenia dwojga dzieci, 33 tygodni – trojga, 35 tygodni – czworga i 37 tygodni w przypadku

<sup>1</sup> Polska 2011. Raport o rynku pracy oraz zabezpieczeniu społecznym, Warszawa 2011, [http://analizy.mpips.gov.pl/images/stories/publ\\_i\\_raporty/Polska%202011.pdf](http://analizy.mpips.gov.pl/images/stories/publ_i_raporty/Polska%202011.pdf). Tamże, s. 150. Zagadnienia dotyczące systemu pieczy zastępczej zostaną omówione w dalszej części raportu.



KAPITAŁ LUDZKI  
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UNIA EUROPEJSKA  
EUROPEJSKI  
FUNDUSZ SPOŁECZNY



urodzenia pięciorga i więcej dzieci. Ponadto - od 1 stycznia 2010 r. wprowadzono dodatkowy okres urlopu macierzyńskiego, którego wymiar wynosi:

- a) w przypadku urodzenia jednego dziecka przy jednym porodzie:
  - od 1 stycznia 2010 r. do 31 grudnia 2011 – do 2 tygodni,
  - od 1 stycznia 2012 r. do 31 grudnia 2013 r. – do 4 tygodni,
  - od 1 stycznia 2014 r. – do 6 tygodni;
- b) w przypadku urodzenia więcej niż jednego dziecka przy jednym porodzie:
  - od 1 stycznia 2012 r. do 31 grudnia 2013 r. – do 6 tygodni,
  - od 1 stycznia 2014r. – do 8 tygodni.<sup>2</sup>

W 2010 r. w Polsce na zasiłki macierzyńskie wydano 2,9 mld zł, tj. o ponad 532 mln zł więcej niż w 2009 r. Przeciętny miesięczny okres wypłaty zasiłków macierzyńskich z FUS wynosił 3 552 tys. dni, tj. o 7,6% więcej niż w roku poprzednim. Przeciętne świadczenie wynosiło prawie 69 zł dziennie. W 2011 r. przeciętny miesięczny okres wypłaty tych świadczeń wyniósł 3 990,9 tys. dni (o 12% więcej niż w 2010 r.). W ramach Ubezpieczenia Społecznego Rolników (KRUS) zasiłki macierzyńskie otrzymało w 2010 r. prawie 36 tys. osób. Miesięczna wysokość świadczenia wynosiła 2 766 zł.<sup>3</sup>

**W III kwartale 2012 r. w województwie opolskim zasiłki macierzyńskie pobierało ogółem 5 093 osoby, w tym 1 187 mężczyzn (urlopy „tacierzyńskie”) oraz 3 906 kobiet<sup>4</sup>.**

### System świadczeń rodzinnych

Jednym z elementów wsparcia rodzin w Polsce jest system świadczeń rodzinnych, wprowadzony 1 maja 2004 r., który obejmuje następujące świadczenia:

- 1) zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego;
- 2) świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny i świadczenie pielęgnacyjne;
- 3) dwa rodzaje zapomóg związanych z urodzeniem się dziecka<sup>5</sup>.

*Obok posiadania dziecka na utrzymaniu, głównym kryterium uprawniającym do świadczeń rodzinnych jest przeciętny miesięczny dochód, w przeliczeniu na osobę w rodzinie. Kryterium dochodowe dotyczy dochodu netto, tj. po odliczeniu podatku dochodowego i składek na ubezpieczenie społeczne oraz na ubezpieczenie zdrowotne*

Zgodnie z Rozporządzenia Rady Ministrów (Dz. U z 2012 r., poz. 989) od 1 listopada wzrosły kryteria dochodowe uprawniające do świadczeń rodzinnych:

- na osobę w rodzinie - z 504 zł do 539 zł, tj. o 7%,
- na osobę w rodzinie, w przypadku wychowywania dziecka niepełnosprawnego – z 583 zł do 623 zł, tj. 7%;

Wzrosły również wartości zasiłków rodzinnych:

- ✓ na dziecko do 5 lat życia – do 77 zł,
- ✓ na dziecko do 18 lat życia – do 106 zł,
- ✓ na dziecko do 25 roku życia – do 115 zł.

*System świadczeń rodzinnych oparty jest o zasadę pomocniczości, uwzględniającą regułę, że osobami w pierwszej kolejności zobowiązanymi do łżenia na utrzymanie dzieci są ich rodzice. W przypadku, gdy ich środki i uprawnienia są niewystarczające do*

<sup>2</sup> Tamże, s. 121

<sup>3</sup> Tamże, s. 124

<sup>4</sup> Liczba osób pobierających zasiłki i świadczenia krótkoterminowe według województw w III kwartale 2012r., Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Portal Statystyczny ZUS, <http://www.zus.pl/default.asp?id=1&p=1&idk=2042>

<sup>5</sup> Podstawę prawną systemu jest *Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych* (Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992 z późn. zm.).

wychowania i utrzymania dzieci, przysługuje pomoc państwa w postaci świadczeń rodzinnych. W sytuacji osób samotnie wychowujących dzieci oznacza to konieczność zasądzenia alimentów na rzecz dziecka od drugiego z rodziców <sup>6</sup>.

Do zasiłku rodzinnego przysługują dodatki z następujących tytułów:

- 1) opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego (400 zł miesięcznie);
- 2) samotnego wychowywania dziecka (170 zł miesięcznie na dziecko, nie więcej niż 340 zł na wszystkie dzieci, w przypadku dzieci niepełnosprawnych kwotę dodatku zwiększa się o 80 zł, nie więcej niż o 160 zł na wszystkie dzieci);
- 3) wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej – na trzecie i kolejne dziecko w rodzinie (80 zł miesięcznie);
- 4) kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego (60 zł na dziecko do 5 roku życia, 80 zł – na dziecko od 5 do 24 roku życia);
- 5) rozpoczęcia roku szkolnego (100 zł - świadczenie jednorazowe);
- 6) podjęcia przez dziecko nauki poza miejscem zamieszkania (90 zł na internat/stancję lub 50 zł na dojazd do szkoły).

Poza zasiłkami rodzinnymi i ich dodatkami, w ramach świadczeń rodzinnych realizowane są dwa rodzaje świadczeń opiekuńczych:

- 1) zasiłek pielęgnacyjny (153 zł miesięcznie) - przysługuje niezależnie od dochodu rodziny i osoby. Przeznaczony jest dla niepełnosprawnych dzieci i dorosłych osób niepełnosprawnych w stopniu znacznym (w niektórych przypadkach również w stopniu umiarkowanym) oraz dla osób, które ukończyły 75 lat;
- 2) świadczenie pielęgnacyjne (520 zł miesięcznie) - przyznawane jest osobom, na których zgodnie z przepisami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. Nr 9, poz. 59, z późn. zm.) ciąży obowiązek alimentacyjny, a także opiekunom prawnym dziecka, którzy zrezygnują z pracy zawodowej, by opiekować się dzieckiem niepełnosprawnym wymagającym szczególnej opieki lub w związku z opieką nad osobą dorosłą, wobec której opiekun rezygnujący z pracy jest zobowiązany do alimentacji <sup>7</sup>.

Do katalogu świadczeń rodzinnych zaliczają się również dwa rodzaje zapomóg wypłacanych w związku z urodzeniem się dziecka:

- 3) jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka w wysokości 1000 zł, przysługująca niezależnie o dochodu – do 31 grudnia 2012 r., a od 1 stycznia 2013 r. w zależności od wysokości dochodu – tj. jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę nie przekracza kwoty 1 922,00 zł; jest finansowana ze środków budżetu państwa;
- 4) zapomoga uchwalana i wypłacana przez gminę z jej środków własnych (świadczenie uznaniowe); gmina sama decyduje, czy będzie dodatkowo realizować tego rodzaju świadczenie, ustala kryteria nabycia prawa do świadczenia oraz jego wysokość.

W 2011 r. w Polsce ze świadczeń rodzinnych korzystało 2 174,6 tys. rodzin, tj. o 2% mniej niż w 2010 r. (2 219 tys.), natomiast rodzin pobierających świadczenia rodzinne uzależnione od dochodów było 1 417,2 tys., tj. o 8% mniej niż w 2010 r.

<sup>6</sup> Informacja o realizacji świadczeń rodzinnych w 2010 r., Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej 2011, [http://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/public/1\\_NOWA%20STRONA/Polityka%20rodzinna/statystyka/sw\\_rodzinne\\_2010.pdf](http://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/public/1_NOWA%20STRONA/Polityka%20rodzinna/statystyka/sw_rodzinne_2010.pdf)

<sup>7</sup> Za osoby pobierające świadczenie pielęgnacyjne opłacane są składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe.

Wśród rodzin pobierających świadczenia rodzinne uzależnione od dochodu, rodziny pełne stanowiły 76,6% (1 076,1 tys. rodzin), a pozostałe 23,4% (341 tys.) stanowiły rodziny niepełne.

Większość rodzin (1 091,6 tys. rodzin, tj. 77%) pobierających świadczenia rodzinne uzależnione od dochodu stanowiły rodziny wychowujące 1 lub 2 dzieci. Rodziny wielodzietne (325,6 tys.) stanowiły 23% ogółu rodzin, przy czym odsetek ten był niższy w przypadku rodzin niepełnych (osoby samotnie wychowujące 3 i więcej dzieci stanowiły 15,5% rodzin niepełnych) niż w przypadku rodzin pełnych (25,3%)<sup>8</sup>.

**W woj. opolskim ze świadczeń rodzinnych w 2011 r. skorzystało 46 tys. rodzin (o 8% mniej niż w 2010 r.). Spadek liczby świadczeniobiorców wynika z niedostosowania wysokości kryteriów dochodów do wrastających od 2006 r. kosztów utrzymania.**

W 2011 r. koszt świadczeń rodzinnych w woj. opolskim wyniósł 196 436 tys. zł. Średnia, miesięczna wartość świadczenia (zasiłki rodzinne z dodatkami, świadczenia alimentacyjne i pielęgnacyjne) przypadająca na rodzinę wyniosła ok. 300 zł, w tym przeciętna wartość zasiłku rodzinnego z dodatkami – 263 zł.

### Ulgi podatkowe dla rodzin z dziećmi

Od 2007 r. funkcjonuje w Polsce ulga podatkowa związana z posiadaniem dzieci, jednak może ona być odliczona jedynie przez tych rodziców bądź opiekunów prawnych, którzy płacili w danym roku podatki i rozliczali je w PIT.

W konsekwencji ulga ta wspiera głównie rodziny dobrze sytuowane (nie może być odliczana od podatku niższego niż wysokość ulgi), a jej wprowadzenie w nikły sposób wpływa na poprawę sytuacji dochodowej rodzin najmniej zamożnych.

W rozliczeniu podatkowym za 2010 r. wysokość ulgi podatkowej z tytułu wychowywania dziecka wynosiła maksymalnie 1 112,04 zł i skorzystało z niej w Polsce 4,3 mln podatników (blisko 18% ogółu podatników PIT). Przeciętna kwota odliczenia podatku na 1 dziecko wyniosła w 2010 r. 904 zł, a ulgą objęto 6,3 mln dzieci podatników PIT<sup>9</sup>.

## II. Rozwiązania prawne ułatwiające łączenie obowiązków rodzinnych i zawodowych w Polsce

Obowiązujące w Polsce rozwiązania, pozwalające na łączenie obowiązków rodzinnych i zawodowych, zwłaszcza kobiet, wynikają z tzw. „ustawy rodzinnej”<sup>10</sup> i polegają głównie na:

- ✓ wprowadzaniu zmian w Kodeksie pracy, polegających na stopniowym wydłużaniu urlopu macierzyńskiego;
- ✓ wprowadzeniu dodatkowego urlopu macierzyńskiego o charakterze fakultatywnym (od 6 do 8 tygodni);

<sup>8</sup> Informacja i realizacji świadczeń rodzinnych w 2011 r.,

[http://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/\\_public/Informacja\\_o\\_realizacji\\_swadczen\\_rodzinnych\\_w\\_2011\\_r.pdf](http://www.mpips.gov.pl/gfx/mpips/userfiles/_public/Informacja_o_realizacji_swadczen_rodzinnych_w_2011_r.pdf)

<sup>9</sup> Polska 2011. Raport o rynku pracy oraz zabezpieczeniu społecznym, Warszawa 2011, s. 140,

[http://analizy.mpips.gov.pl/images/stories/publ\\_i\\_raporty/Polska%202011.pdf](http://analizy.mpips.gov.pl/images/stories/publ_i_raporty/Polska%202011.pdf),

<sup>10</sup> ustawa o zmianie ustawy Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw ( Dz. U. z 2011 r., Nr 237, poz. 1654), za: Polska 2011. Raport o rynku pracy oraz zabezpieczeniu społecznym, Warszawa 2011, s. 141,

[http://analizy.mpips.gov.pl/images/stories/publ\\_i\\_raporty/Polska%202011.pdf](http://analizy.mpips.gov.pl/images/stories/publ_i_raporty/Polska%202011.pdf).

- ✓ możliwości łączenia dodatkowego urlopu macierzyńskiego z pracą (od 2010 r. dodatkowy urlop może być łączony z pracą na ½ etatu, przy zachowaniu prawa do wynagrodzenia oraz zasiłku macierzyńskiego);
- ✓ wprowadzeniu urlopu ojcowskiego (od 2012 r. – 2 tygodnie);
- ✓ stopniowym podniesieniu podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne osób przebywających na urloпах wychowawczych; obecnie – podstawą wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne jest otrzymywane wynagrodzenie (nie więcej jednak niż do wysokości 60% przeciętnego wynagrodzenia)<sup>11</sup>;
- ✓ ochronie przed zwolnieniem z pracy (osoby podejmujące zatrudnienie w niepełnym wymiarze czasu w okresie przysługującego im urlopu wychowawczego w ciągu 12 miesięcy podlegają ochronie przed zwolnieniem z pracy)<sup>12</sup>;
- ✓ zrównanie praw rodziców adopcyjnych z rodzinami naturalnymi,
- ✓ wprowadzenie możliwości finansowania i dofinansowania z zakładowego funduszu świadczeń pracowniczych usług opiekuńczych, z których korzystają pracownicy, a także tworzenia żłobków, przedszkoli, lub innych form opieki nad dziećmi;
- ✓ w 2012 r. wprowadzono kolejną zmianę polegającą na zrównaniu praw do urlopow wychowawczych dla osób prowadzących działalność gospodarczą lub pracujących na podstawie umowy zlecenia.

### III. Usługi społeczne oraz inne formy opieki nad dziećmi

Na podstawie ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do 3 lat (Dz. U. z 2011 r. Nr 45, poz. 245), wprowadzono 4 formy opieki nad najmłodszymi dziećmi:

- ✓ **opieka żłobkowa**, sprawowana w wymiarze do 10 godzin dziennie względem każdego dziecka od 2 tygodni życia do ukończenia 3 lat;
- ✓ **opieka w klubie dziecięcym** – od 1 roku życia do 3 lat sprawowana w wymiarze nie większym niż 5 godzin dziennie dla każdego dziecka od 1 roku życia do 3 lat,
- ✓ **dzienny opiekun** – opieka na dzieckiem od 20 tygodnia życia do 3 lat, prowadzona przez osobę fizyczną zatrudnioną przez gminę w jej domu lub mieszkaniu, spełniającym warunki zapewniające bezpieczną opiekę nad dziećmi (gmina może udostępnić lub wyposażyć lokal w celu sprawowania opieki przez dziennego opiekuna);
- ✓ **niania** – opieka indywidualna nad dziećmi od 20 tygodni życia do 3 lat, sprawowana przez osobę zatrudnioną w tym celu przez rodziców dziecka na podstawie umowy uaktywniającej.

Od 4 kwietnia 2011 r. żłobki i kluby dziecięce mogą być tworzone przez gminy, osoby fizyczne, osoby prawne i jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej.

Za zatrudnione osoby (za nianię – rodzice dziecka, za dziennego opiekuna – podmiot zatrudniający), opłacana jest składka na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne (podstawą jest kwota nie niższa niż wysokość minimalnego wynagrodzenia za pracę).

W 2010 r. w woj. opolskim były 23 żłobki i oddziały żłobkowe, o łącznej liczbie 1202 miejsc, w których w ciągu 2010 r. przebywało 1 976 dzieci. Na jedno miejsce w żłobkach woj. opolskiego przypadało 84 dzieci (spośród 1 000 dzieci w wieku do 3 lat), co jest

<sup>11</sup> Tamże, s.142

<sup>12</sup> Tamże, s. 142



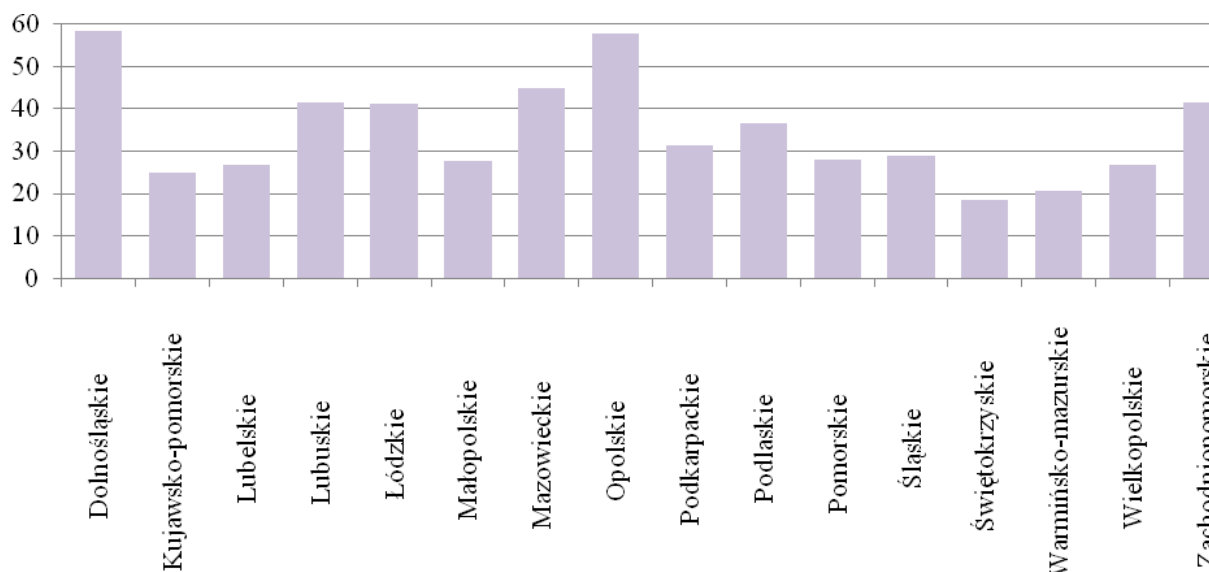
najwyższym wskaźnikiem w kraju. W Polsce były łącznie 392 żłobki i 119 oddziałów żłobkowych, w których przebywało 32 514 dzieci (49 dzieci na 1 000 dzieci do 3 lat) <sup>13</sup>.

Według stanu na 31 grudnia 2011 r., było w Polsce 925 placówek działających na zasadach nowej ustawy z 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2011 r. Nr 45, poz.235). Placówki te (żłobki, oddziały żłobkowe, kluby dziecięce i inne), dysponowały łącznie 42,3 tys. miejsc i było to o niemal 9,8 tys. miejsc więcej niż w żłobkach i oddziałach żłobkowych (zakładach opieki zdrowotnej) w 2010 r.

Największą liczbą miejsc w przeliczeniu na tysiąc dzieci w danej grupie wieku miały podregiony obejmujące największe miasta (Warszawa, Łódź, Wrocław, Poznań, Kraków, Szczecin, Białystok i Opole). Najniższe wartości występowały w podregionach słabiej zurbanizowanych.

Najwięcej placówek w 2011 r. było w województwie mazowieckim. Drugie miejsce zajmowało województwo dolnośląskie, które pod względem liczby mieszkańców jest na 5 miejscu. **Najwyższe wartości wskaźnika liczby miejsc w placówkach w przeliczeniu na 1000 dzieci w wieku do lat 3 odnotowały sąsiadujące ze sobą województwa: opolskie i dolnośląskie** <sup>14</sup>.

**Wykres 1. Miejsca w placówkach dla dzieci w wieku do lat 3 na 1000 dzieci w wieku do lat 3 - stan na 31.12.2011 r.** <sup>15</sup>



## Nianie i opiekunki domowe

**Na podstawie informacji Oddziału Opolskiego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w sierpniu 2012 r. w województwie opolskim zatrudnionych było 135 nian** - osób sprawujących opiekę nad dziećmi na podstawie umowy uaktywniającej w rozumieniu ustawy z 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3. W Polsce w tym samym okresie było 8 627 takich osób.

<sup>13</sup> Tamże, s. 115

<sup>14</sup> Żłobki i kluby dziecięce w 2011 r., GUS 2012, [http://www.stat.gov.pl/gus/5840\\_13271\\_PLK\\_HTML.htm](http://www.stat.gov.pl/gus/5840_13271_PLK_HTML.htm)

<sup>15</sup> Tamże, s. 4

Niestety - brak danych statystycznych dotyczących zatrudnienia opiekunek domowych (są to osoby zatrudniane i podlegające ubezpieczeniu społecznemu na zasadach ogólnych – tak jak pozostali zatrudnieni).

## Programy resortowe

W celu zwiększenia i upowszechnienia nowych form opieki nad dziećmi w wieku do 3 lat, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej opracowało **programy resortowe**, w tym m.in.: **Resortowy program rozwoju instytucji opieki nad dzieckiem w wieku do 3 lat „Maluch”**

Podstawą prawną Programu jest art. 62 ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do 3 lat (Dz. U. Nr 45, poz. 235 z późn. zm.)<sup>16</sup>.

Celem Programu jest:

- stworzenie warunków rozwoju zróżnicowanych instytucji opiekuńczo-edukacyjnych dla małych dzieci oraz poprawa standardu funkcjonowania tych instytucji, w tym – wsparcie jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu tych instytucji;
- umożliwienie rodzicom i opiekunom dzieci podjęcia aktywności zawodowej.

Przewiduje się, że dzięki realizacji Programu możliwe będzie zwiększenie liczby nowych instytucji (żłobków, klubów dziecięcych, oddziałów żłobkowych), a także miejsc w już istniejących. Możliwa będzie również dofinansowanie adaptacji budynków oraz ich wyposażenia. Do 2014 r. liczba miejsc w instytucjach opieki nad dzieckiem do 3 roku życia w Polsce zwiększy się o ok. 57 tys.

Adresatem Programu są gminy, w których występuje niewystarczająca liczba miejsc w tych instytucjach, a także gmin, które planują tworzyć nowe miejsca w placówkach opiekuńczych dla małych dzieci. Ważnym kryterium jest również dochodowość w przeliczeniu na 1 mieszkańca<sup>17</sup>.

Zgodnie z informacją Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w 2011 r. w wyniku realizacji Programu

- ✓ utworzono 2 nowe żłobki na ogółem 50 miejsc (w Krapkowicach),
- ✓ utworzono dodatkowe 73 miejsca w istniejących placówkach (w Nysie – 30 miejsc, w Opolu – 30 miejsc, w Głuchołazach – 13 miejsc)
- ✓ łącznie powstały 123 nowe miejsca opieki nad dziećmi do 3 roku życia.

W 2012 r.:

- ✓ utworzono 1 nowy żłobek na 64 miejsca (w Opolu);
- ✓ utworzono 52 dodatkowe miejsca w istniejących placówkach (w Opolu - 40 i Ozimku – 12 miejsc);
- ✓ łącznie w 2012 r. uruchomiono ogółem 116 miejsc w placówkach opieki nad małymi dziećmi,
- ✓ w styczniu 2013 r. uruchomiono jeszcze 1 nowy żłobek na 80 miejsc w Strzelcach Opolskich.

**Ogółem w latach 2011-2012 oraz w styczniu 2013 r. powstało w województwie opolskim 319 nowych miejsc opieki nad małymi dziećmi, z tego:**

- ✓ **4 nowe żłobki na 194 miejsca,**
- ✓ **125 dodatkowych miejsc w istniejących placówkach.**

<sup>16</sup> <http://www.mpips.gov.pl/wsparcie-dla-rodzin-z-dziecmi/opieka-nad-dzieckiem-w-wieku-do-lat-trzech/resortowy-program-maluch/resortowy-program-maluch-2012/>

<sup>17</sup> Tamże s. 4

Tabela 1. Instytucje opieki nad dziećmi do 3 lat w województwie opolskim – styczeń 2013 r.

Lp.	Powiat	Instytucje opieki na dziećmi do 3 lat - województwo opolskie wg stanu na 15.01.2013 r.	
		Liczba placówek	Liczba miejsc
1.	brzeski	4	143
2.	głubczycki	2	31
3.	kędzierzyńsko-kozielski	6	276
4.	kluczborski	0	0
5.	krapkowicki	4	110
6.	namysłowski	0	0
7.	nyski	5	232
8.	oleski	1	50
9.	opolski-ziemski	3	84
10.	Opole -miasto	13	702
11.	prudnicki	1	20
12.	strzelecki	1	80
<b>Razem</b>		<b>40</b>	<b>1 728</b>

Łączna liczba żłobków i oddziałów żłobkowych oraz klubów dziecięcych w styczniu 2013 r. wynosi 40 placówek, na 1 728 miejsc. Jest to 116 miejsc na 1000 dzieci w wieku do 3 lat w województwie opolskim. W latach 2011-2012 wskaźnik ten wzrósł z wartości 84,0 do wartości 116,4 , tj. o 38%<sup>18</sup>.

### Wychowanie przedszkolne

W 2011 r. w woj. opolskim było 457 placówek wychowania przedszkolnego, w tym 353 przedszkola i 104 oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych. Liczba miejsc wynosiła 28 947, a liczba dzieci przebywających - blisko 30 tys.

W placówkach przedszkolnych w 2011 r. - na 1000 dzieci w wieku 3-6 lat przebywało 790 dzieci i wskaźnik ten w porównaniu do 2001 r. wzrósł o prawie 30%.

Tabela 2. Wychowanie przedszkolne w województwie opolskim w 2011 r.– liczba placówek i dzieci przebywających

Wyszczególnienie	Liczba placówek wychowania przedszkolnego oraz liczba przebywających dzieci w województwie opolskim w latach 2000, 2005, 2011		
	2000 r.	2005 r.	2011 r.
	<b>Wychowanie przedszkolne</b>		
<b>Liczba placówek ogółem</b>	623	474	<b>457</b>
<i>w tym:</i>			
<b>przedszkola</b>	539	364	<b>353</b>
<b>oddziały przedszkolne</b>	84	110	<b>104</b>
<b>liczba miejsc w placówkach przedszkolnych</b>	31 960	28 017	<b>28 947</b>
<i>w tym:</i>			
<b>miasta</b>	16 317	16 287	<b>17 751</b>
<b>wieś</b>	15 643	11 730	<b>11 196</b>
<b>Liczba dzieci przebywających</b>	28584	26085	<b>29718</b>
<i>w tym:</i>			
<b>miasta</b>	1 5627	14 950	<b>17 721</b>
<b>wieś</b>	12 957	11 135	<b>11 997</b>
<b>Wskaźnik liczby dzieci przebywających w placówkach wychowania przedszkolnego na 1000 dzieci w wieku 3-6 lat</b>	611	682	<b>790</b>

Źródło: Rocznik statystyczny województwa opolskiego 2012, s. 198 [http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/opole/ASSETS\\_rocznik\\_12\\_pl.pdf](http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/opole/ASSETS_rocznik_12_pl.pdf)

<sup>18</sup> Opracowanie własne na podstawie informacji z Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu oraz urzędów gmin i miast woj. opolskiego



## IV. Usługi społeczne świadczone w systemie pomocy społecznej

### Pomoc społeczna

System pomocy społecznej w Polsce działa w oparciu o zapisy *ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej* ( Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362, z późn. zm).

Zadaniem pomocy społecznej jest udzielanie wszechstronnej pomocy osobom i rodzinom w przewyżczeniu trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Prawo do świadczeń pieniężnych przysługuje osobom i rodzinom, których posiadane dochody nie przekraczają kryteriów dochodowych ustalonych w oparciu o próg interwencji socjalnej. Od dnia 1 października 2012 r. dla osoby samotnie gospodarującej jest nim dochód nie przekraczający kwoty 542 zł, natomiast dla osoby w rodzinie – kwota 456 zł. Rada gminy, w drodze uchwały, może podwyższyć kwoty uprawniające do zasiłków okresowego i celowego<sup>19</sup>.

Pomoc społeczna polega w szczególności na:

- przyznawaniu i wypłacaniu świadczeń,
- pracy socjalnej,
- prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej,
- analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,
- realizacji zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb społecznych,
- rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Główne cele pomocy społecznej:

- wsparcie osób i rodzin w przewyżczeniu trudnej sytuacji życiowej, doprowadzenie - w miarę możliwości - do ich życiowego usamodzielniania i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka,
- zapewnienie dochodu na poziomie interwencji socjalnej – dla osób nie posiadających dochodu lub o niskich dochodach, w wieku poprodukcyjnym i osobom niepełnosprawnym,
- zapewnienie dochodu do wysokości poziomu interwencji socjalnej osobom i rodzinom o niskich dochodach, które wymagają okresowego wsparcia,
- zapewnienie profesjonalnej pomocy rodzinom dotkniętym skutkami patologii społecznej, w tym przemocą w rodzinie,
- integracja ze środowiskiem osób wykluczonych społecznie,
- stworzenie sieci usług socjalnych adekwatnych do potrzeb w tym zakresie<sup>20</sup>.

<sup>19</sup> Za: MPiPS <http://www.mpips.gov.pl/pomoc-spoeczna/> ( 23.01.2013 r., godz. 10.00)

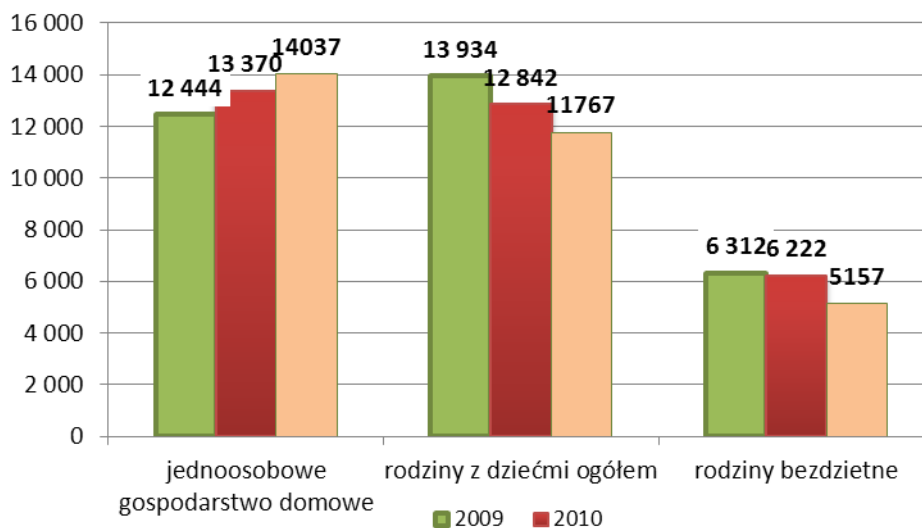
<sup>20</sup> Tamże

## Pomoc środowiskowa w woj. opolskim w 2011 r.

W 2011 r. ośrodki pomocy społecznej udzieliły wsparcia 38 706 osobom i rodzinom, tj. o 5 % mniej niż w 2010 r.

Najbardziej zmniejszyła się liczba rodzin nie posiadających dzieci – o 17%, liczba rodzin wielodzietnych spadła o 8%, a rodzin niepełnych – o 9%.

**Wykres 2. Typy rodzin objętych pomocą społeczną w woj. opolskim w latach 2009-2011**



Źródło: obliczenia własne ROPS w Opolu

W 2011 r. najczęściej udzielaną formą wsparcia z pomocy społecznej – podobnie jak w latach poprzednich, był zasiłek celowy – otrzymało go 22 479 osób, tj. o 3% więcej niż w 2010 r. Podobnie często udzielano pomocy w formie posiłku, z którego skorzystało 14 994 osoby, w tym 11 854 dzieci i młodzieży. Jednak z uwagi na ograniczenia wynikające z niskiego kryterium dochodowego, liczba klientów objętych dożywianiem w 2011 r. spadła o 7% w porównaniu do roku poprzedniego. Spadek liczby dożywianych osób w największym stopniu wpłynął na zmniejszenie ogólnej liczby klientów pomocy społecznej w 2011 r.

**Tabela 3. Klienci ośrodków pomocy społecznej wg form pomocy w latach 2010 - 2011**

Lp.	Formy pomocy	Liczba klientów ośrodków pomocy społecznej wg form pomocy w:		
		2010 r.	2011 r.	Wzrost / spadek w 2011 r. 2010 r.=100%
1.	Ogółem (liczba klientów OPS) <i>w tym:</i>	40 674	38 706	<b>95</b>
2.	zasiłki stałe	3 634	3 723	<b>102</b>
3.	zasiłki okresowe	12 479	12 176	<b>98</b>
4.	zasiłki celowe	21 830	22 479	<b>103</b>
5.	posiłki	16 103	14 994	<b>93</b>
6.	usługi opiekuńcze	2 364	2 365	<b>100</b>
7.	<i>w tym specjalistyczne usługi opiekuńcze</i>	432	427	<b>99</b>
8.	<i>w tym - dla osób z zaburzeniami psychicznymi</i>	246	283	<b>115</b>
9.	odpłatność gmin za pobyt osób w DPS	1 173	1 335	<b>114</b>
10.	praca socjalna	14 882	18 716	<b>126</b>
11.	poradnictwo	2 308	3 250	<b>141</b>
12.	pomoc kryzysowa	301	463	<b>154</b>
13.	kontrakt socjalny	1 464	2 297	<b>157</b>
14.	program wychodzenia z bezdomności	20	6	<b>30</b>

Źródło: Ocena zasobów pomocy społecznej województwa opolskiego w 2011 r.

Wraz ze spadkiem liczby klientów pomocy społecznej wzrosła liczba udzielanych świadczeń niepieniężnych, w tym:

- pomoc udzielana w formie specjalistycznego poradnictwa - wzrost o 41%,
- w formie pracy socjalnej – o 26%,
- interwencji kryzysowej – o 54%.

W 2011 r. zawarto łącznie 2 297 kontraktów socjalnych, tj. o 57% więcej niż w 2010 r. Spadła natomiast liczba osób bezdomnych objętych indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności (z 30 do 6 osób).

Koszt świadczeń pieniężnych i rzeczowych udzielonych w woj. opolskim w 2011 r. wyniósł prawie 110 mln zł.

**Średnia – miesięczna wartość świadczeń pieniężnych przypadających na 1 osobę/rodzinę wynosiła w 2011 r. 315 zł.** Oznacza to, że świadczenia pieniężne wypłacane były na niskim poziomie - nie przekraczającym wartości minimum egzystencji, które w 2011 r. wynosiło na jedną osobę w 4-osobowej rodzinie 425,74 zł i w stosunku do 2010 r. wzrosło o 23,76 zł, tj. o prawie 6 %.

W konsekwencji, **we wszystkich typach gospodarstw domowych** (poza 1-osobowym gospodarstwem emeryckim), **wartości minimum egzystencji były wyższe niż kryterium dochodowe w pomocy społecznej** <sup>21</sup>. Dotyczy to szczególnie rodzin wychowujących dwoje i troje dzieci, gdzie kryterium dochodowe było niższe od minimum egzystencji odpowiednio o 18 % i 20 %. A w relacji do minimum socjalnego - ustawowa granica ubóstwa stanowiła około połowę jego wartości (w rodzinach z dwójką dzieci – 44 %).

**Tabela 4. Minimum egzystencji i minimum socjalne w relacji do kryterium dochodowego w pomocy społecznej w latach 2010-2011 w zł**

Lp.	Wyszczególnienie	Rok	Gospodarstwa pracownicze			Gospodarstwa emeryckie	
			1-osobowe	4-osobowe (rodzice i dwoje dzieci)	5-osobowe (rodzice i troje dzieci)	1-osobowe	2-osobowe
1	Minimum egzystencji	2010	472,72	401,98	413,97	447,54	371,91
		<b>2011</b>	<b>500,68</b>	<b>425,74</b>	<b>438,63</b>	<b>474,20</b>	<b>394,54</b>
2	Minimum socjalne	2010	929,76	754,64	737,30	943,52	776,69
		<b>2011</b>	<b>983,46</b>	<b>805,38</b>	<b>782,94</b>	<b>984,38</b>	<b>811,83</b>
3	Ustawowa granica ubóstwa (kryterium dochodowe w pomocy społecznej)*	2010/2011	477,00	351,00	351,00	477,00	351,00
<b>Minimum socjalne i minimum egzystencji a wartość kryterium dochodowego w pomocy społecznej w %</b>							
4	Wartość kryterium dochodowego do minimum egzystencji w % (wiersz 3 do wiersz 1)	<b>2011</b>	<b>95</b>	<b>82</b>	<b>80</b>	<b>101</b>	<b>89</b>
5	Wartość kryterium dochodowego do minimum socjalnego w % (wiersz 3 do wiersz 2)	<b>2011</b>	<b>49</b>	<b>44</b>	<b>45</b>	<b>48</b>	<b>43</b>

\*od 1 października 2012 r. kryteria dochodowe w pomocy społecznej wzrosły odpowiednio: dla osoby samotnie gospodarującej do kwoty 542 zł, dla osoby w rodzinie do kwoty 456 zł

Źródło: Obliczenia własne na podstawie Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych [http://www.ipiss.com.pl/www\\_me\\_2010\\_sr.pdf](http://www.ipiss.com.pl/www_me_2010_sr.pdf), oraz [http://www.ipiss.com.pl/www\\_ms\\_2010\\_sr.pdf](http://www.ipiss.com.pl/www_ms_2010_sr.pdf) (27.03.2012 r., godz. 13<sup>10</sup>).

Od 1 października 2012 r. podniesione zostały kryteria dochodowe w pomocy społecznej, tj.:

- dla osoby samotnie gospodarującej do kwoty 542 zł, tj. o 14%,
- dla osoby w rodzinie do kwoty 456 zł, tj. o 30%.

<sup>21</sup> Za Instytutem Pracy i Spraw Socjalnych [http://www.ipiss.com.pl/badania/me\\_gosp\\_prac\\_1993\\_2011.pdf](http://www.ipiss.com.pl/badania/me_gosp_prac_1993_2011.pdf) (29.03.2012 r. 10<sup>00</sup>)

## Grupy najbardziej zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym – sytuacja życiowa rodzin wielodzietnych korzystających z pomocy społecznej

Istotnym aspektem funkcjonowania rodzin wychowujących dzieci jest ich sytuacja życiowa, szczególnie w zakresie warunków materialnych. Badania prowadzone w Polsce dowodzą, że w najtrudniejszym położeniu pod względem funkcjonowania i warunków życia znajdują się rodziny wielodzietne<sup>22</sup>.

Niekorzystna relacja między liczbą osób osiągających dochody, a liczbą osób pozostających na ich utrzymaniu – bez własnych dochodów, powoduje, że standard życia wielodzietnych gospodarstw domowych jest niższy niż rodzin bezdzietnych lub z 1-2 dziećmi. Trudniejsza sytuacja rodzin wielodzietnych może być wynikiem np. pozostawania na utrzymaniu rodziców dzieci, które po uzyskaniu pełnoletniości kontynuują naukę w systemie stacjonarnym.

Większa liczba dzieci w gospodarstwach domowych stanowi główny powód ich niekorzystnej sytuacji życiowej, ponieważ obecność już trzeciego dziecka w rodzinie powoduje spadek materialnego standardu życia rodziny.<sup>23</sup>

Z cyklicznie prowadzonych przez GUS badań budżetów gospodarstw domowych wynika, że w 2011 r. w gospodarstwie domowym przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na osobę wynosił 1 227 zł i był o 1,4% niższy niż w 2010 r. W najlepszej sytuacji dochodowej znajdowały się małżeństwa bez dzieci, mające przeciętny, miesięczny dochód rozporządzalny na osobę o 42,1% wyższy od średniej w kraju, podczas gdy osoby z przynajmniej jednym dzieckiem na utrzymaniu dysponowały dochodem o 8,7% niższym od średniej krajowej (1 120 zł na osobę)<sup>24</sup>.

W najgorszej sytuacji materialnej były małżeństwa posiadające troje i więcej dzieci na utrzymaniu, gdzie dochód na osobę był o 41,4% niższy niż średnia dla Polski (719 zł), a także gospodarstwa domowe z przynajmniej jedną osobą niepełnosprawną (886 zł na osobę w rodzinie, w rodzinach bez osoby niepełnosprawnej wynosił 1 059 zł)<sup>25</sup>.

Rodziny z 3 i więcej dzieci to najuboższa grupa społeczna w Polsce. Wg danych EUROSTATU spośród 17 krajów Unii w Polsce najbardziej zagrożone ubóstwem są dzieci i młodzież do 17 roku życia.

Z Raportu *Doing better for children – OECD 2009* wynika, że według relatywnej granicy ubóstwa, polskie dzieci są 8 razy uboższe niż dzieci w Niemczech. Nieco biedniejsze są dzieci w Turcji i Meksyku. Natomiast pod względem warunków mieszkaniowych w najtrudniejszej sytuacji są dzieci w Polsce<sup>26</sup>.

Spośród różnych typów gospodarstw domowych, rodziny mające więcej niż 2 dzieci, niezależnie do przyjętego progu ubóstwa, są bardziej zagrożone ubóstwem niż inne rodziny. W 2011 r. wśród małżeństw z co najmniej 4 dziećmi na utrzymaniu ok. 33% osób żyło w sferze ubóstwa ustawowego (44,7% - gdyby granica ustawowa została urealniona, tzn. dostosowana do wzrostu cen w latach 2007-2011), a ok. 24% w sferze ubóstwa skrajnego (egzystencjalnego)<sup>27</sup>.

<sup>22</sup> Krzysztof Zagórski. *Dochody, ubóstwo, zamożność i nierówności w przestrzeni społeczno-demograficznej*, [w:] K. Zagórski, G. Gorzelak, B. Jałowiecki (red.). *Zróżnicowania warunków życia. Polskie rodziny i społeczności lokalne*. Euroreg, CBOS, Wyd. Scholar. Warszawa 2009, s. 32

<sup>23</sup> Bożena Balcerzak-Paradowska. *Zagrożenie ubóstwem rodzin wielodzietnych*, [w:] Stanisława Golinowska (red.) *Polska bieda. Kryteria. Ocena. Przeciwdziałanie*. IPISS Warszawa 1996, s.241

<sup>24</sup> Sytuacja gospodarstw domowych w 2011 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych, s. 9 [http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/WZ\\_budzety\\_gospodarstw\\_domowych\\_w\\_2011.pdf](http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/WZ_budzety_gospodarstw_domowych_w_2011.pdf) (16.11.2012r., godz. 12.20)

<sup>25</sup> Tamże, s. 10

<sup>26</sup> J. Puzyna-Krupska, op. cit. s.24

<sup>27</sup> *Ubóstwo w Polsce, Zasięg ubóstwa w Polsce w 2011 r. na podstawie wyników badania budżetów gospodarstw domowych, GUS 2012 r.*, Materiał z konferencji prasowej w dniu 31 maja 2012 r. [http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/WZ\\_ubostwo\\_w\\_polsce\\_2011.pdf](http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/WZ_ubostwo_w_polsce_2011.pdf)

Z badań ankietowych przeprowadzonych wśród klientów ośrodków pomocy społecznej woj. opolskiego 2011 r. wynika, że:<sup>28</sup>

- 1) prawie 80% rodzin wielodzietnych objętych pomocą społeczną w woj. opolskim uzyskuje dochody z niezarobkowych źródeł utrzymania. Wprawdzie ok. 40% rodzin utrzymuje się z pracy, jednak uzyskiwane wynagrodzenie jest tak niskie, że nie pozwala na zaspokojenie najpilniejszych potrzeb rodziny;
- 2) średni dochód na jedną osobę w rodzinach wielodzietnych, korzystających z pomocy społecznej, wyniósł w 2010 r. w woj. opolskim 406 zł i był nieznacznie niższy od średniej wartości dla kraju (412 zł). Wyższe dochody odnotowano jedynie w woj. śląskim, wielkopolskim i podkarpackim. Natomiast w woj. opolskim najwyższe dochody miały rodziny w Mieście Opolu, powiatach strzeleckim i oleskim, a najniższe w powiecie nyskim;
- 3) rodziny wielodzietne najczęściej posiadane środki przeznaczają jedynie na zakup niezbędnych i najtańszych produktów żywnościowych i utrzymanie mieszkania. Prawie w ogóle nie wydają pieniędzy na uczestnictwo w imprezach kulturalnych, rekreacyjnych czy sportowych. Mimo to obserwowane są sytuacje braku gospodarności - dwa najważniejsze problemy rodzin wielodzietnych to: brak umiejętności gospodarowania pieniędzmi oraz nieumiejętność oceny rzeczywistych i najważniejszych potrzeb członków rodziny;
- 4) warunki życia rodzin wielodzietnych ulegają pogorszeniu wraz z większą liczbą dzieci, przy czym w najtrudniejszej sytuacji są rodziny z czwórką dzieci, gdzie gwałtownie spada średni dochód na osobę w rodzinie (częściej wspierani są przez instytucje pomocowe niż najbliższą rodzinę).
- 5) rodziny wielodzietne korzystające z pomocy społecznej mają znacznie trudniejsze warunki mieszkaniowe niż inne gospodarstwa domowe w kraju. Na nieodpowiednie do potrzeb warunki bytowe (metraż, liczbę pomieszczeń, miejsce do nauki dzieci) wskazało ok. 60% badanych rodzin wielodzietnych w woj. opolskim;
- 6) jednym z najważniejszych problemów rodzin wielodzietnych jest ich niezaradność życiowa. Niskie kwalifikacje zawodowe i poziom wykształcenia determinują sposób prowadzenia gospodarstwa domowego i pełnienia przez rodziców funkcji opiekuńczej i wychowawczej.

### **Pomoc społeczna na rzecz rodzin wielodzietnych**<sup>29</sup>

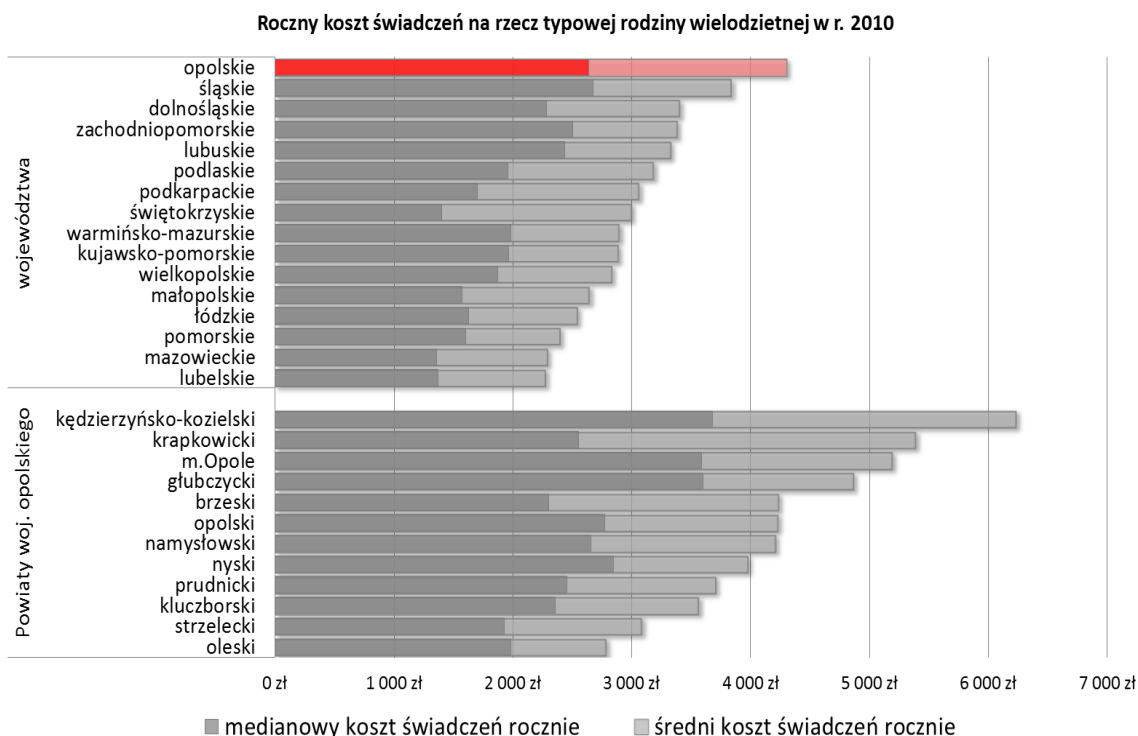
Przeciętny koszt pomocy świadczonej rodzinom wielodzietnym w woj. opolskim należy do najwyższych w Polsce. Roczny koszt wszystkich świadczeń dla rodziny wielodzietnej w 2010 r. wyniósł średnio 4 300 zł, a w przypadku połowy rodzin łączna kwota świadczeń była wyższa niż 2 638 zł. Równie wysokich wydatków nie odnotowano w żadnym innym województwie w kraju (w całej Polsce średni koszt świadczeń wyniósł 2 881 zł, a medianowy koszt – 1 795 zł).

<sup>28</sup> Badanie regionalne OIS w Opolu *Sytuacja życiowa rodzin wielodzietnych korzystających z pomocy społecznej w woj. opolskim*, Opole 2011

<sup>29</sup> Tamże, s. 28-44



## Wykres 2. Roczny, średni koszt świadczeń dla rodzin wielodzietnych i koszt medianowy (środkowej rodziny w rozkładzie) w poszczególnych regionach Polski i powiatach woj. opolskiego



Źródło danych: SI POMOST za okres 01.01.2010 – 31.12.2010

W 2010 r. ponad 80% rodzin wielodzietnych w Polsce i 68% rodzin w woj. opolskim przynajmniej raz skorzystało ze świadczenia w formie posiłku. Jednocześnie ponad połowa rodzin wielodzietnych w regionie (i blisko 45% w kraju) otrzymało także zasiłek celowy na zakup posiłku lub żywności, a ponad 40% (i blisko  $\frac{1}{3}$  w kraju) skorzystało z zasiłków okresowych z powodu bezrobocia. Dodatkowo 25% rodzin w woj. opolskim dostało też zasiłki celowe na zakup opału, a  $\frac{1}{5}$  na zaspokojenie innych potrzeb.

Rodziny wielodzietne otrzymywały również wsparcie w postaci pracy socjalnej, tj. wizyt (prawie 20% rodzin w woj. opolskim i 10% w całej Polsce), tzw. „innych form pracy socjalnej” (10% w woj. opolskim) oraz porad indywidualnych. Pozostałe formy poradnictwa występowały znacznie rzadziej, podobnie jak interwencje socjalne.

Na terenie woj. opolskiego funkcjonuje ok. 100 świetlic środowiskowych i socjoterapeutycznych, działających głównie przy ośrodkach pomocy społecznej, a także parafiach, szkołach, urzędach miast i gmin. Świetlice socjoterapeutyczne przeznaczone są dla ok. 2000 dzieci i młodzieży, które pochodzą z rodzin znajdujących się w najtrudniejszych warunkach materialnych. Zadaniem świetlic jest nie tylko opieka i pomoc w nauce, ale także pomoc psychologiczna, pedagogiczna oraz terapia.

W Opolu i Kędzierzynie–Koźlu działają ośrodki wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie, a w każdej gminie funkcjonują zespoły interdyscyplinarne, których zadaniem jest wsparcie rodzin znajdujących się w wyjątkowo trudnych sytuacjach życiowych, zwłaszcza rodzin w kryzysie, rodzin, w których zdiagnozowano sytuacje przemocy rodzinnej. W skład zespołów wchodzi przedstawiciele wszystkich instytucji gminnych, zajmujących się tą problematyką (pedagodzy szkolni, psychologowie, pracownicy socjalni, przedstawiciele policji, prokuratury, sądu, organizacji pozarządowych). Zespoły mają:



KAPITAŁ LUDZKI  
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



koordynacja  
na rzecz  
aktywnej  
integracji



Centrum  
Rozwoju  
Zasobów  
Ludzkich

UNIA EUROPEJSKA  
EUROPEJSKI  
FUNDUSZ SPOŁECZNY



- diagnozować problemy przemocy w rodzinie oraz przeciwdziałać tym zjawiskom,
- inicjować działania skierowane do sprawców przemocy,
- upowszechniać wiedzę na temat tego zjawiska oraz form i możliwości udzielenia pomocy.

Ponadto – w miastach – stolicach powiatów woj. opolskiego działają ośrodki lub punkty interwencji kryzysowej, których zadania polegają również na działaniach interwencyjnych, wspierających rodziny w kryzysie lub dotknięte przemocą domową.

Istotną rolę w działaniach na rzecz dzieci i najuboższych rodzi pełnią organizacje pozarządowe, stale współpracujące z jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej. Wśród licznej grupy podmiotów należy wyróżnić:

- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci (wraz z oddziałami w większych miastach województwa),
- Fundacja Pomocy Dzieciom SEED w Brzegu,
- Franciszkański Ośrodek Pomocy Dzieciom w Głubczycach,
- Społeczno-Oświatowe Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom w Głubczycach,
- Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom „Brzdąc” w Kędzierzynie-Koźlu,
- Byczyńskie Stowarzyszenie Oświatowe „Tarcza” w Byczynie,
- Stowarzyszenie Rodziców, Przyjaciół Dzieci i Młodzieży, osób ze Specjalnymi Potrzebami w Kluczborku,
- Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana” w Wołczynie,
- Stowarzyszenie Pomocy Rodzinie „Okaż Serce Innym” w Gogolinie,
- Stowarzyszenie „Otwarte Serce” w Zdzeszowicach,
- Stowarzyszenie „Edukacja dla Przyszłości” oraz „Namysłowska Dobra Szkoła” w Namysłowie,
- Towarzystwo Społecznych Działań na Rzecz Dzieci i Młodzieży „Razem w Przyszłość” w Namysłowie,
- Towarzystwo Interwencji Społecznych w Nysie,
- Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Młodzieży z Rodzin Zagrożonych Patologią Społeczną i Biednych „AMICUS” w Paczkowie,
- Stowarzyszenie Dobrodzień Potrzebującym w Dobrodzieniu,
- Stowarzyszenie Inicjatyw Wobec Zagrożeń „NEPSIS” w Praszce,
- Niemodlińskie Stowarzyszenie Dobroczynne „Nadzieja” w Niemodlinie,
- Stowarzyszenie Kobiet „Pomocna Dłoń” oraz Stowarzyszenie Aktywnej Pomocy Rodzinie „Alternatywa” S.A.P.R.A w Prudniku,
- Stowarzyszenie „Rodzina Kolpinga” w Kolonowskim,
- Regionalne Centrum Wolontariatu przy Opolskim Forum Organizacji Socjalnych Centrum Wolontariatu przy OPS w Zawadzkiem,
- Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom i Młodzieży „Serce dla Serca” w Opolu,
- Fundacja Pomocy Dzieciom „Bądź Dobroczyńcą” w Opolu,
- Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom, Młodzieży i ich rodzinom ELPIS w Opolu,
- Stowarzyszenie na rzecz Środowiska Lokalnego „Chciej chcieć” w Opolu,
- Stowarzyszenie „Immaculata” w Opolu,
- Towarzystwo Rozwoju Rodziny w Opolu.

## Własne programy lokalne realizowane przez instytucje pomocy i integracji społecznej woj. opolskiego w ramach aktywnej integracji

Istotną częścią realizacji zadań pomocy społecznej w ośrodkach pomocy społecznej i powiatowych centrach pomocy rodzinie jest realizacja projektów systemowych i konkursowych w ramach PO KL, współfinansowanych z UE.

Natomiast wg Wydziału Polityki Społecznej Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu w 2010 r. wśród niekonwencjonalnych i niestandardowych działań na rzecz osób potrzebujących, realizowanych przez ośrodki pomocy społecznej woj. opolskiego, część zorganizowano dzięki pomocy lub przy współudziale instytucji publicznych (domy kultury, szkoły, przedszkola, urzędy miast i gmin), Kościoła katolickiego, fundacji, stowarzyszeń, a przede wszystkim osób i firm prywatnych<sup>30</sup>.

**Tabela 5. Niekonwencjonalne formy realizacji zadań pomocy społecznej w 2010 r. w woj. opolskim**

Lp.	Forma pomocy	Liczba uczestników	Koszt ogółem w zł	w tym udział sponsorów
1.	Imprezy dla dzieci (Dzień dziecka, Mikołajki)	10 297	171 969	17 007
2.	Wakacje oraz ferie wiosenne i zimowe	3 564	471 964	73 935
3.	Rehabilitacja osób niepełnosprawnych fizycznie i intelektualnie	3 068	414 906	148 066
4.	Imprezy dla dorosłych (Wigilia, Święto Seniora, itp.)	15 565	515 517	53 787
5.	Pomoc rodzinie	7 223	-	-
6.	Pomoc bezrobotnym	912	-	-
7.	Zbiórka i rozdawanie darów	3 574	-	-
8.	Wydawanie żywności	6 970	-	-
<b>Ogółem</b>		<b>50 271</b>	<b>1 574 356</b>	<b>144 729</b>

*Zródło: Wydział Polityki Społecznej Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Opolu*

W 2010 r. z różnych form niekonwencjonalnego wsparcia skorzystało ponad 50 tys. osób, w tym najwięcej osób uczestniczyło w imprezach okolicznościowych – łącznie 25 862, w tym:

- ✓ 15 565 osób dorosłych;
- ✓ 10 297 dzieci.

Koszt realizacji tych zadań wyniósł ogółem 1 574 356 zł, z czego 144 729 zł sfinansowali sponsorzy – głównie instytucje współpracujące z ośrodkiem pomocy społecznej (szkoły, domy kultury, urzędy miast i gmin).

Niekonwencjonalne formy pomocy dla osób bezrobotnych obejmowały działania w:

- klubach samopomocy;
- klubach aktywnego poszukiwania pracy;
- ośrodkach promocji przedsiębiorczości;
- punktach kontaktowych.

Łącznie z tych form pomocy (prawnej, psychologicznej, itp.) skorzystało 912 osób.

Natomiast formy wsparcia na rzecz niepełnosprawnych obejmowały działania:

- w klubach integracyjnych;

<sup>30</sup> Informacja Wydziału Polityki Społecznej OUW w Opolu *Niekonwencjonalne formy pomocy społecznej w 2010 r.* pozyskana w wersji elektronicznej przez OIS ROPS w Opolu 19 listopada 2012 r. Brak danych za 2011 r., ponieważ informację przestano sporządzać

- w ok. 100 świetlicach (środowiskowych, socjoterapeutycznych, itp.) dla ok. 2 000 osób;
- rehabilitacyjne (turnusy rehabilitacyjno - terapeutyczne, wyjazdy).

Łącznie z tego rodzaju pomocy skorzystało 3 068 osób.

Ważnym działaniem wielu samorządów w kraju jest wprowadzenie przez gminy **ulg w opłatach za korzystanie z instytucji kultury czy wypoczynku**, a także komunikacji miejskiej. Programy wspierania w tym zakresie rodzin wielodzietnych wprowadzone zostały już w wielu miastach Polski (Gdańsk, Warszawa, Wrocław, Bielsko-Biała, Sandomierz, Tychy, Poznań). W Opolu część Radnych Miasta planowała podjąć uchwałę o systemie ulg i zniżek w miejskich instytucjach i obiektach sportowych, która w szczególności sposób wyróżniać miała rodziny wielodzietne, które miały otrzymać Kartę Dużych Rodzin „3 Plus”. Dotychczas uchwała w tej sprawie nie została jednak podjęta, a jak wynika z artykułów prasowych, część radnych przeciwna jest uchwale, ponieważ „(...) dyskryminuje ona rodziny mniej dzietne (...)”<sup>31</sup>.

**Jedyną gminą w województwie opolskim, która podjęła działania prorodzinne i rozpoczęła realizację specjalnego programu dla rodzin wielodzietnych jest Kuczbork.** Od 1 stycznia 2013 r. w Kluczborku rodzice, którzy mają co najmniej troje dzieci otrzymają kartę uprawniającą nawet do 50-procentowych zniżek dotyczących opłat za przedszkole, zakupu podręczników szkolnych, prywatne konsultacje z psychologiem i prawnikiem, opłat związanych z uczestnictwem w imprezach kulturalnych i sportowych<sup>32</sup>.

## V. Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej

### Pomoc stacjonarna

Na terenie woj. opolskiego jest obecnie 6 domów pomocy społecznej przeznaczonych dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie na 320 miejsca, w tym:

- 1 dom dla dzieci na 110 miejsc;
- 5 domów o typie mieszanym – dla dzieci i młodzieży (liczba miejsc 210) oraz osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie.

**Tabela 6. Domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie**

Lp.	DPS	Powiat	Gmina	Adres	Liczba miejsc dla dzieci i młodzieży
1	Dom Pomocy Społecznej w Kietrze	głubczycki	Kietrz	ul. Raciborska 81 48-130 Kietrz, tel. 77 48 54 297	25
2	Dom Pomocy Społecznej w Kędzierzynie-Koźlu	kędzierzyńsko-kozielski	Kędzierzyn-Koźle	ul. Łukasiewicza 9 47-200 Kędzierzyn-Koźle tel. 77 48 22 447	37
3	Dom Pomocy Społecznej w Nysie	nyski	Nysa	Al. Wojska Polskiego 77 48-300 Nysa tel. 77 43 32 818	45
4	Dom Pomocy Społecznej w Czarnowąsach	opolski	Dobrzeń Wielki	Plac Klasztorny 2 46-020 Czarnowąsy tel. 77 46 91 186	40
5	Dom Pomocy Społecznej w Zawadzkiem	strzelecki	Zawadzkie	ul. Czarna 2 47-120 Zawadzkie tel./fax (077) 46 22 011	63
6	Dom Pomocy Społecznej w Kadłubie	strzelecki	Strzelce Opolskie	ul. Zamkowa 5 47-175 Kadłub tel. 77 46 36 337	110

Źródło: opracowanie własne Obserwatorium Integracji Społecznej ROPS w Opolu

<sup>31</sup> Zob. P. Zapotoczny, *Opole wspomoże rodziny wielodzietne Rodzinna Karta „3 Plus”*, Gazeta Wyborcza Opole z dnia 5.04.2011 r. oraz Ratusz przeciw zniżkom dla rodzin wielodzietnych, Gazeta Wyborcza Opole z dnia 1.07.2011 r.

<sup>32</sup> Gmina Kluczbork stawia na rodzinę. Rusza specjalny program, NTO z dnia 27 listopada 2012 r., <http://www.nto.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20121127/POWIAT09/121129638>

Tabela 7. Domy dla samotnych matek z dziećmi w 2012 r.

Lp.	Powiat	nazwa placówki	podmiot prowadzący	Adres	Liczba miejsc
1	głubczycki	"MARKOT" Dom Samotnych Matek z Dziećmi	Stowarzyszenie "MONAR" Zarząd Flówny w Warszawie ul. Nowolipki 9B 00-151 Warszawa	Zopowy ul. Zamkowa 1 48-100 Głubczyce tel. 77 485 98 00	44
2	Miasto Opole	Dom Samotnej Matki i Dziecka Diecezjalnej Fundacji Obrony Życia	Diecezjalna Fundacja Ochrony Życia w Opolu	Opole, ul. Masłowskiego 1 45-532 Opole tel. 77 454 0760	30
3	Miasto Opole	Ośrodek Readaptacji Społecznej "Szansa" w Opolu	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Opolu ul. Armii Krajowej 36 45-301 Opole tel. 77 400 59 50	Opole, Małopolska 20a 45-301 Opole tel. 77 45 56 380	130
4	Miasto Opole	Miejski Ośrodek Pomocy Osobom Bezdomnym i Uzależnionym w Opolu	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Opolu ul. Armii Krajowej 36 45-301 Opole tel. 77 400 59 50	ul. Ks. Popiełuszki 18 45-601 Opole tel. 77 456 27 76	60
5	strzelecki	Dom Matki z Dzieckiem w Żędowicach	Stowarzyszenie Pomocy Wzajemnej Barka ul. Krakowska 16 47-100 Strzelce Opolskie tel. 77 463 83 77	ul. Opolska 32 47-120 Żędowice tel. 77 803 69 01	8
<b>Razem</b>					<b>272</b>

## Pomoc półstacjonarna

Tabela 8. Warsztaty Terapii Zajęciowej

Lp.	WTZ	Powiat	Gmina	Adres
1.	Warsztat Terapii Zajęciowej przy Brzeskim Stowarzyszeniu Chorych na SM	brzeski	Brzeg	ul. Kamienna 4 49-300 Brzeg
2	Warsztat Terapii Zajęciowej Stowarzyszenia Przyjaciół i Osób Niepełnosprawnych "Pomóż Im"	brzeski	Lewin Brzeski	ul. Kościuszki 52 49-340 Lewin Brzeski
3	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Jędrzejowie	brzeski	Grodków	Jędrzejów 32a 49-200 Grodków
4	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Głubczycach	głubczycki	Głubczyce	ul. Sobieskiego 5 48-100 Głubczyce
5	Warsztaty Terapii Zajęciowej przy Polskim Stowarzyszeniu Osób z Upośledzeniem Umysłowym	kędzierzyńsko-kozielski	Kędzierzyn-Koźle	ul. Skarbowa 4 47-200 Kędzierzyn-Koźle
6	Warsztat Terapii Zajęciowej Caritas Diecezji Opolskiej rejon Kluczbork,	kluczborski	Kluczbork	ul. Katowicka 9 46-200 Kluczbork
7	Warsztaty Terapii Zajęciowej w Krapkowicach	krapkowicki	Krapkowice	ul. Mickiewicza 1 47-300 Krapkowice
8	Warsztat Terapii zajęciowej przy Stowarzyszeniu Przyjaciół Chorych "Nadzieja	namysłowski	Namysłów	ul. Pułaskiego 3b 46-100 Namysłów
9	Warsztat Terapii Zajęciowej Caritas Diecezji Opolskiej rejon Nysa	nyski	Nysa	ul. Grodkowska 26 48-300 Nysa
10	Warsztat Terapii Zajęciowej Caritas Diecezji Opolskiej rejon Głuchołazy	nyski	Głuchołazy	ul. Gen. Andersa 76 48-340 Głuchołazy
11	Warsztat Terapii Zajęciowej przy Towarzystwie Pomocy Ludziom w Oleśnie	oleski	Olesno	ul. Dworcowa 13A 46-300 Olesno
12	Warsztat Terapii Zajęciowej przy Domu Pomocy Społecznej w Radawiu	oleski	Zębówice	ul. Żwirowa 1 46-048 Radawie
13	Warsztat Terapii Zajęciowej Caritas Diecezji Opolskiej w Starych Siołkowicach	opolski	Popielów	ul. Piastowska 28 46-083 Stare Siołkowice
14	Warsztaty Terapii Zajęciowej przy fundacji DOM w Opolu	Opole Miasto	Opole	ul. Mielęckiego 4a 45-115 Opole
15	Warsztaty Terapii Zajęciowej prowadzone przez Zgromadzenie Braci Szkół Chrześcijańskich	strzelecki	Zawadzkie	ul. Czarna 2 47-120 Zawadzkie

Źródło: opracowanie własne Obserwatorium Integracji Społecznej ROPS w Opolu



**Tabela 9. Środowiskowe domy samopomocy**

Lp.	ŚDS	Powiat	Gmina	Adres
1.	Środowiskowy Dom Samopomocy „Promyczek”	kędzierzyńsko-kozielski	Kędzierzyn-Koźle	ul. Piotra Skargi 25 47-224 Kędzierzyn-Koźle tel./fax (077) 47 24 030
2	Środowiskowy Dom Samopomocy w Nowych Gołuszowicach	głubczycki	Głubczyce	Nowe Gołuszowice 18 48-100 Głubczyce tel./fax (077) 48 58 735
3	Środowiskowy Dom Samopomocy w Kluczborku	kluczborski	Kluczbork	ul. Zamkowa 6 46-200 Kluczbork tel./fax (077) 41 87 613
4	Środowiskowy Dom Samopomocy w Krapkowicach	krapkowicki	Krapkowice	Os. XXX-lecia 23 47-303 Krapkowice tel./fax (077) 46 64 799
5	Środowiskowy Dom Samopomocy w Namysłowie	namysłowski	Namysłów	ul. Kolejowa 1 46-100 Namysłów tel./fax (077) 41 03 513
6	Środowiskowy Dom Samopomocy „Iskierka”	nyski	Nysa	ul. Grodkowska 26 48-300 Nysa tel./fax (077) 43 37 466, (077) 43 52 827
7	Środowiskowy Dom Pomocy Społecznej w Sowcyczach	oleski	Olesno	ul. Długa 37 46-300 Sowczyce tel./fax (034) 35 96 330
8	Środowiskowy Dom Samopomocy w Prudniku	prudnicki	Prudnik	ul. Parkowa 3 48-200 Prudnik tel./fax (0 77) 43 67 127
9	Środowiskowy Dom Samopomocy w Strzelcach Opolskich	strzelecki	Strzelce Opolskie	ul. Habryki 11 47-100 Strzelce Opolskie tel./fax (077) 46 14 493
10.	Środowiskowy Dom Samopomocy Fundacji „Dom Rodzinnej Rehabilitacji Dzieci z Porażeniem Mózgowym”	Opole Miasto	Opole	ul. Mieleckiego 4a 45-115 Opole tel. (077) 44 15 151 fax (077) 44 15 140
11.	Środowiskowy Dom Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi „Magnolia”	Opole Miasto	Opole	ul. Stoińskiego 8 45-722 Opole tel./fax (077) 47 42 076

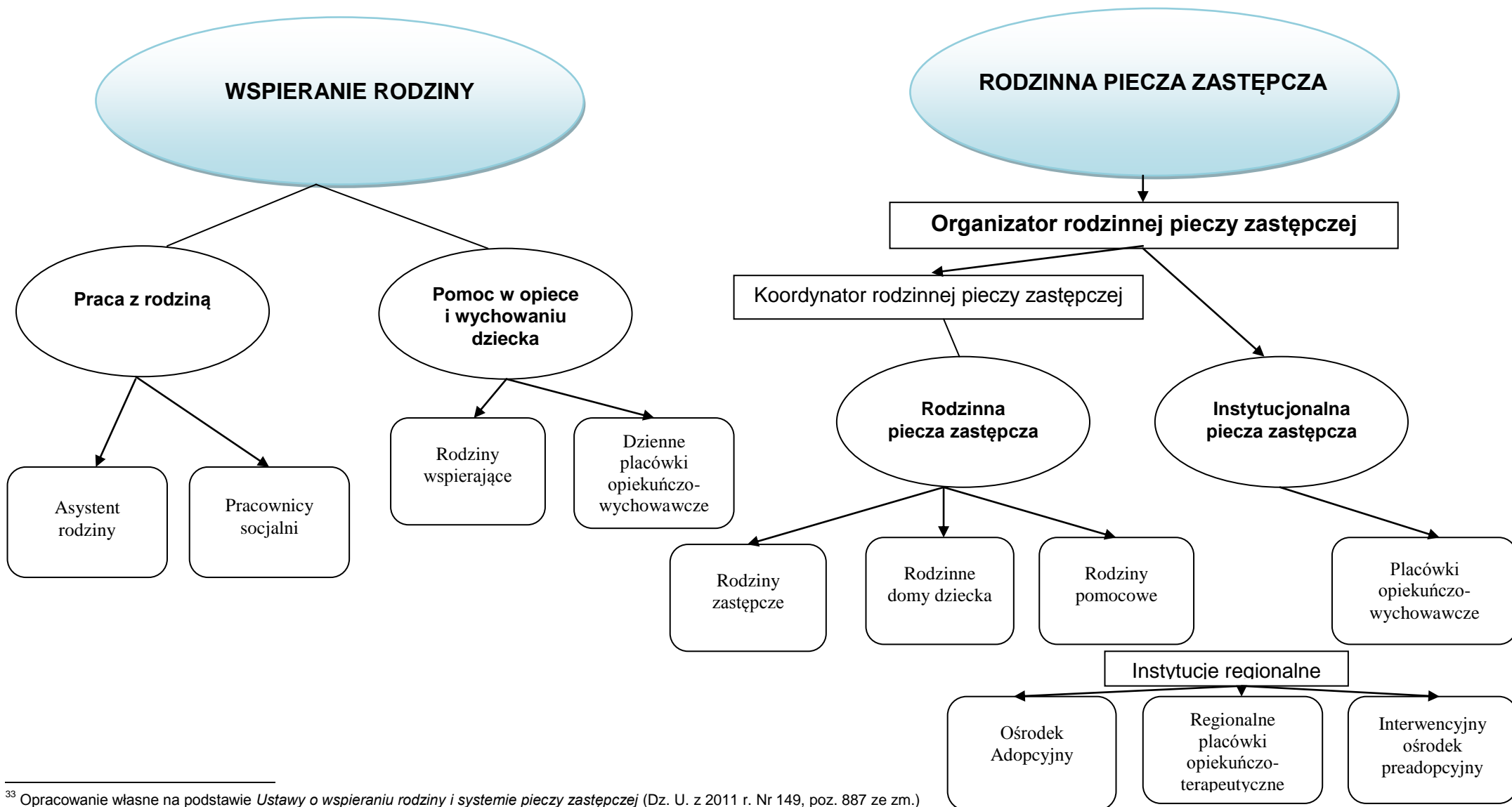
*Źródło: opracowanie własne Obserwatorium Integracji Społecznej ROPS w Opolu*

**Tabela 10. Wiodące organizacje pozarządowe działające na rzecz osób niepełnosprawnych z zaburzeniami psychicznymi w woj. opolskim**

Lp.	Nazwa organizacji
1.	Wojewódzkie Towarzystwo Walki z Kalectwem w Opolu
2.	Stowarzyszenie Rodziców, Przyjaciół Dzieci i Młodzieży, Osób ze Specjalnymi Potrzebami przy Publicznym Przedszkolu nr 2 z Oddz. Integracyjnymi w Kluczborku
3.	Opolskie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom z Zespołem Downa w Opolu
4.	Opolskie Forum Organizacji Socjalnych
5.	Związek Harcerstwa Polskiego Komenda Opolskiej Chorągwi
6.	Stowarzyszenie Na Rzecz Autyzmu „Uczymy się żyć razem” w Opolu
7.	Olimpiady Specjalne Polska Opolskie w Kędzierzynie Koźlu
8.	Fundacja Dom Rodzinnej Rehabilitacji Dzieci z Porażeniem Mózgowym w Opolu
9.	Stowarzyszenie Kultury Osób Niepełnosprawnych „WIEŻ” w Paczkowie
10.	Kluczborskie Towarzystwo Pomocy Sprawnym Inaczej „MUMINKI”
11.	Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Osób z Zaburzeniami Psychicznymi „NADZIEJA” w Kluczborku
12.	Fundacja „SYNERGIA” w Opolu
13.	Stowarzyszenie Przyjaciół i Osób Niepełnosprawnych „Pomóżmy Im” w Lewinie Brzeskim
14.	Fundacja PRODESTE w Opolu
15.	Stowarzyszenie Aktywnej Pomocy Rodzinie „ALTERNATYWA” – S.A.P.R.A. w Prudniku
16.	Caritas Diecezji Opolskiej

*Źródło: opracowanie własne ROPS w Opolu*

# WSPIERANIE RODZINY I SYSTEM PIELCZY ZASTĘPCZEJ <sup>33</sup>



<sup>33</sup> Opracowanie własne na podstawie *Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej* (Dz. U. z 2011 r. Nr 149, poz. 887 ze zm.)



**KAPITAŁ LUDZKI**  
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



koordynacja  
na rzecz  
aktywnej  
integracji



Centrum  
Rozwoju  
Zasobów  
Ludzkich

**UNIA EUROPEJSKA**  
EUROPEJSKI  
FUNDUSZ SPOŁECZNY



## Rodziny zastępcze

W 2011 r. liczba rodzin zastępczych w woj. opolskim wyniosła 1 243, z tego:

- 1 003 rodzin spokrewnionych z dzieckiem;
- 209 rodzin niespokrewnionych z dzieckiem;
- 31 rodzin zawodowych.

Liczba wszystkich dzieci przebywających w rodzinach zastępczych w 2011 r. wyniosła 1 949, w tym najwięcej w rodzinach spokrewnionych z dzieckiem 1 377 (70%).

W porównaniu do 2010 r. liczba rodzin zastępczych w woj. opolskim spadła o 5, choć liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych wzrosła o 21.

Koszt świadczeń udzielonych rodzinom zastępczym w woj. opolskim wyniósł 14,4 mln zł. Prawie 95% środków wydawkowano na pomoc pieniężną dla dzieci, głównie na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej i jednorazową pomoc związaną z przyjęciem dziecka do rodziny. Pozostałe 5% środków (ok. 800 tys. zł) to koszty wynagrodzenia osób dorosłych za pełnienie funkcji zawodowej rodziny zastępczej i zadań pogotowia rodzinnego.

**Tabela 11. Liczba rodzin zastępczych oraz dzieci w nich przebywających w Polsce i w woj. opolskim w latach 2010-2011**

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba rodzin zastępczych				Liczba dzieci w rodzinach zastępczych			
		2010 r.		2011 r.		2010 r.		2011 r.	
		Polska	Woj. opolskie	Polska	Woj. opolskie	Polska	Woj. opolskie	Polska	Woj. opolskie
1.	Liczba rodzin zastępczych – ogółem <i>w tym:</i>	44 417	1 248	44 834	1 243	65 950	1 928	66 971	1 949
2.	spokrewnione z dzieckiem	36 673	1 024	36 701	1 003	47 981	1 366	47 907	1 377
3.	niespokrewnione z dzieckiem	6 242	198	6 227	209	9 809	413	9 763	390
4.	zawodowe <i>w tym:</i>	1 674	26	1 906	31	8 569	149	9 301	182
5.	wielodzietne	902	15	1 035	19	4 516	66	5 079	94
6.	specjalistyczne	208	2	252	2	428	3	533	5
7.	o charakterze pogotowia rodzinnego	574	9	625	10	3 673	80	3 689	83

Źródło: Sprawozdanie MPiPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach – krajowe Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej i wojewódzkie Wojewody Opolskiego za 2010 r. oraz 2011 r.

## Placówki opiekuńczo-wychowawcze

W woj. opolskim funkcjonuje 19 placówek opiekuńczo-wychowawczych, w tym:

- 14 socjalizacyjnych;
- 2 interwencyjne;
- 2 wielofunkcyjne;
- 1 rodzinna.

Dodatkowo w województwie działają 2 ośrodki adopcyjne (obie w Opolu).



KAPITAŁ LUDZKI  
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UNIA EUROPEJSKA  
EUROPEJSKI  
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Tabela 12. Placówki opiekuńczo-wychowawcze w woj. opolskim

Lp.	Placówka opiekuńczo-wychowawcza	Powiat	Gmina	Adres	Tel.
1.	Zespół Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych „Szansa”	brzeski	Brzeg	ul. Poprzeczna 3 49-300 Brzeg	77 41 62 111
2.	Dom Dziecka w Strzegowie	brzeski	Grodków	Strzegów 35 49-246 Kobiela	77 41 58 091
3.	Dom Dziecka w Skorogoszczy	brzeski	Lewin Brzeski	ul. Zamkowa 23 49-125 Skorogoszcz	77 41 21 023
4.	Placówka Opiekuńczo Wychowawcza, Wielofunkcyjna - Dom Dziecka w Krasnym Polu	głubczycki	Głubczyce	Krasne Pole 20b 48-100 Głubczyce	77 48 57 883
5.	Dom Dziecka w Krasnym Polu – Filia Placówka Interwencyjna „Gniazdo” w Głubczycach	głubczycki	Głubczyce	ul. Niepodległości 1 48-100 Głubczyce	77 48 50 478
6.	Dom Dziecka w Kędzierzynie-Koźlu	kędzierzyńsko-kozielski	Kędzierzyn-Koźle	ul. Skarbowa 8 47-200 Kędzierzyn-Koźle	77 48 21 845
7.	Powiatowy Zespół Socjalizacyjno-Interwencyjny „Nasz Dom” Bogacica – Bąków	kluczborski	Kluczbork	ul. Wiejska 2 46-243 Bogacica	77 41 48 622
8.	Dom Dziecka w Namysłowie	namysłowski	Namysłów	ul. Puławskiego 1 46-100 Namysłów	77 41 00 640
9.	Dom Dziecka w Paczkowie	nyski	Paczków	ul. Kopernika 11, 48-370 Paczków	77 43 16 523
10.	Pogotowie Interwencji Społecznych w Nysie	nyski	Nysa	ul. Unii Lubelskiej 8 48-303 Nysa	77 43 10 828
11.	Dom Dziecka w Jasienicy Górnej	nyski	Otmuchów	Jasienica Górna 71 48-364 Kałków	77 43 38 005
12.	Dom Dziecka w Sowczycach	oleski	Olesno	ul. Długa 37 46-300 Olesno	34 35 96 330
13.	Dom Dziecka w Chmielowicach	opolski	Komprachcice	ul. Nyska 18 46-070 Chmielowice	77 47 43 901
14.	Dom Dziecka im Janusz Korczaka w Tarnowie Opolskim	opolski	Tarnów Opolski	ul. Korczaka 1 46-050 Tarnów Opolski	77 46 44 112
15.	Dom Dziecka w Turawie	opolski	Turawa	ul. Opolska 56 46-045 Turawa	77 42 12 022
16.	Stowarzyszenie "Bona Familia" w Ozimku (Placówka Rodzinna w Ozimku)	opolski	Ozimek	ul. Dworcowa 10a 46-040 Ozimek	77 46 51 287
17.	Dom Dziecka w Głogówku	prudnicki	Głogówek	ul. 3-go Maja 21 48-250 Głogówek	77 40 67 750
18.	Dom Dziecka w Opolu	Miasto Opole	Opole	ul. Powstańców Śl. 14 45-086 Opole	77 44 14 122
19.	Zespół Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w Opolu	Miasto Opole	Opole	ul. Dambonia 3 45-861 Opole	77 47 44 160

Źródło: opracowanie własne Obserwatorium Integracji Społecznej ROPS w Opolu

Tabela 13. Liczba całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych w Polsce i w woj. opolskim w latach 2010-2011

Lp.	Wyszczególnienie	Liczba placówek			
		2010 r.		2011 r.	
		Polska	Woj. opolskie	Polska	Woj. opolskie
1.	Liczba placówek – ogółem <i>w tym:</i>	766	19	785	19
2.	interwencyjne	35	2	31	2
3.	rodzinne	282	1	282	1
4.	socjalizacyjne	277	14	291	14
5.	wielofunkcyjne	177	2	181	2

Źródło: Sprawozdanie MPlPS-03 z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach – krajowe Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej i wojewódzkie Wojewody Opolskiego za 2010 r. oraz 2011 r.



KAPITAŁ LUDZKI  
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI



UNIA EUROPEJSKA  
EUROPEJSKI  
FUNDUSZ SPOŁECZNY



Tabela 14. Ośrodki Adopcyjne

Lp.	Ośrodki Adopcyjne	Powiat	Gmina	Adres	Tel.
1.	Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Opolu – Ośrodek Adopcyjny	Miasto Opole	Opole	ul. Rejtana 5 45-331 Opole	77 45 65 586
2.	Katolicki Ośrodek Adopcyjny w Opolu	Miasto Opole	Opole	Plac Katedralny 4 45-005 Opole	77 44 11 500

Źródło: opracowanie własne Obserwatorium Integracji Społecznej ROPS w Opolu

## VI. PROGRAMY RESORTOWE w zakresie wspierania rodziny i rozwoju systemu pieczy zastępczej<sup>34</sup>

### 1. Resortowy program wspierania rodziny i rozwoju systemu pieczy zastępczej na 2012 r. - „Wsparcie rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka”

Podstawą prawną Programu jest art. 247 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2011 r. Nr 149, poz. 887 z późn. zm.).

Celem programu jest **wspieranie jednostek samorządu powiatowego w rozwoju systemu rodzinnej pieczy zastępczej przez zrefinansowanie i dofinansowanie w 2012 r. wskazanej pomocy dla rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka.**

Program zakłada, że:

- podjęte działania przyczynią się do poprawy funkcjonowania systemu pieczy zastępczej, rozwoju dotychczas stosowanych form wsparcia rodzin zastępczych oraz rodzinnych domów dziecka, a także promowania dobrych rozwiązań i inicjatyw lokalnych podejmowanych w tym zakresie.

Program obejmuje następujące zadania:

- ✓ refundację wydatków związanych z wypłatą świadczeń i wynagrodzeń określonych w umowach zawieranych przez starostów z rodzinami zastępczymi pełniącymi funkcję zawodowych rodzi zastępczych, a także z osobami prowadzącymi i zatrudnionymi w rodzinnych domach dziecka. **Refundowane świadczenia obejmują: wypoczynek dziecka, niezbędne wydatki związane z potrzebami dziecka, zdarzenia losowe oraz wynagrodzenia dla zawodowych rodzin zastępczych i osób, prowadzących oraz zatrudnionych w rodzinnych domach dziecka.**

Dofinansowanie realizacji tego zadania otrzymały wszystkie powiaty w woj. opolskim – na łączną kwotę **240 tys. zł.**

### 2. Resortowy Program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na 2012r. „Asystent rodziny”

Podstawą prawną Programu jest art. 247 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2011 r. Nr 149, poz. 887, z późn. zm.).

<sup>34</sup> Informacje z Wydziału Polityki Społecznej OUW w Opolu i Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej uzyskane w dniach 14-18.01.2013 r.





Celem programu jest wspomaganie jednostek samorządu terytorialnego szczebla gminnego w budowaniu systemu wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej przez dofinansowanie zatrudnienia asystentów rodziny. Przewiduje się, że w efekcie działania Programu nastąpi wzmocnienie skuteczności działań profilaktycznych i w efekcie zmniejszenie liczby dzieci umieszczanych poza rodziną naturalną.<sup>35</sup>

**W wyniku realizacji Programu w 2012 r. zatrudniono 20 asystentów rodziny w 15 gminach woj. opolskiego, a kwota dofinansowania wyniosła 288 tys. zł.**

Ponadto – wg wstępnych danych Wydziału Polityki Społecznej OUW w 2012 r. dodatkowo 3 gminy województwa opolskiego zatrudniły asystentów rodziny w oparciu o własne środki finansowe.<sup>36</sup>

Zatem – wg wstępnych danych (stan w styczniu 2013 r.) **w województwie opolskim zatrudnionych jest 23 asystentów rodziny, w 18 gminach województwa (25%gmin).**

### **3. Resortowy Program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na 2012 r. „Szkolenie rodzin zastępczych, osób prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego”**

Celem Programu działającego na podstawie art. 247 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, jest wspomaganie jednostek samorządu terytorialnego (powiatów) w budowie systemu pieczy zastępcze poprzez szkolenie:

- ✓ kandydatów do pełnienia funkcji zawodowej rodziny zastępczej,
- ✓ kandydatów na rodziców zastępczych oraz osób prowadzących rodzinne domy dziecka,
- ✓ szkolenie już istniejących rodzi zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka,
- ✓ dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego<sup>37</sup>.

**W efekcie działania Programu w 2012 r. przeszkolono 128 osób, w tym 74 kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej niezawodowej lub rodzinnego domu dziecka. Koszt dofinansowania realizacji Programu wyniósł 43 tys. zł. W Programie udział wzięło Miasto Opole oraz powiaty: prudnicki, krapkowicki, głubczycki, strzelecki i kędzierzyńsko-kozielski.**

### **4. Resortowy Program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na 2012 r. „Koordynator pieczy zastępczej”**

Celem Programu jest wspieranie jednostek samorządu powiatowe w rozwoju systemu pieczy zastępczej poprzez zatrudnienie koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej.<sup>38</sup>

<sup>35</sup> Resortowy program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na 2012r. „Asystent rodziny – druga edycja”, Departament Polityki Rodzinnej MPiPS <http://www.mpips.gov.pl/wsparcie-dla-rodzin-z-dziecmi/opieka-zastepcza-nad-dzieckiem/konkursy/konkurs-asystent-rodziny---druga-edycja/>

<sup>36</sup> Pełen dane dotyczące 2012r. dostępne będą po sporządzeniu rocznego sprawozdania w zakresie realizacji ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

<sup>37</sup> Resortowy program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na 2012r. Szkolenie rodzin zastępczych, osób prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego”, Departament Polityki Rodzinnej MPiPS <http://www.mpips.gov.pl/bjp/ogloszenia-i-wykazy/wsparcie-dla-rodzin-z-dziecmi/otwartymkonkursieofertnadofinansowaniezadawasnypowiatuzzakresurozwojusystemupieczyzastpczej/goszenieootw-artymkonkursieofertnadofinansowaniezadawasnypowiatuzzakresurozwojusystemupieczyzastpczej/>

<sup>38</sup> Resortowy program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na 2012r. „Koordynator rodzinnej pieczy zastępczej”, Departament Polityki Rodzinnej MPiPS <http://www.mpips.gov.pl/wsparcie-dla-rodzin-z-dziecmi/opieka-zastepcza-nad-dzieckiem/konkursy/koordynator-rodzinnej-pieczy-zastepczej---druga-edycja-/>

Zadaniem koordynatora jest wspieranie rodzi zastępczych, rodzinnych domów dziecka, rozwój dotychczasowych działań i form pomocy, usprawnienie funkcjonowania lokalnego systemu pieczy zastępczej.

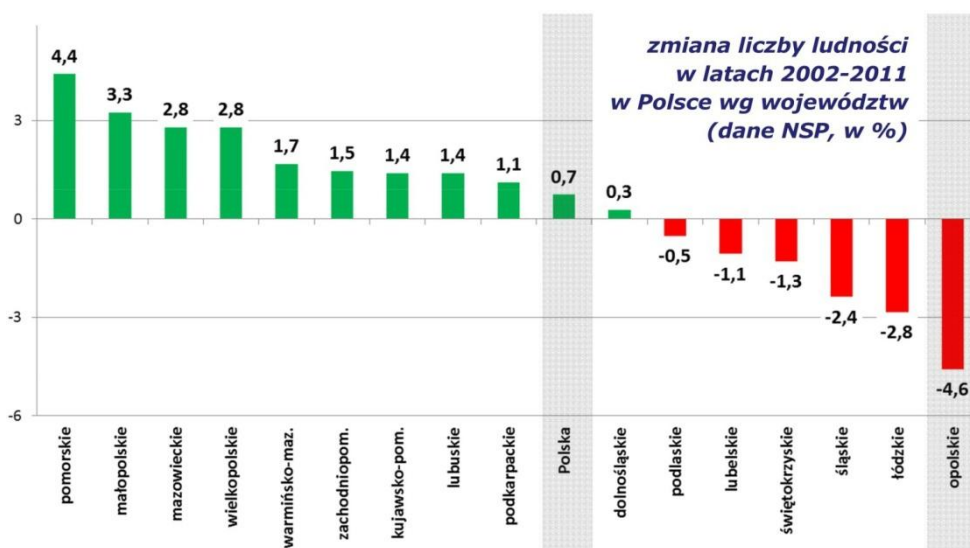
Według informacji Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego, w woj. opolskim na koniec 2012r. było zatrudnionych **17 koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej – 4 w Opolu, po 2 w starostwach nyskim i kędzierzyńskim oraz po 1 koordynatorze w pozostałych 9 powiatach.**

### Działania samorządu województwa opolskiego w ramach *Programu Specjalnej Strefy Demograficznej*

Program *Specjalnej Strefy Demograficznej* jest autorskim programem samorządu województwa opolskiego, którego celem jest ograniczenie skutków niekorzystnych zjawisk demograficznych.

W województwie opolskim od wielu lat występują i pogłębiają się niekorzystne tendencje demograficzne. Obserwowany i przewidywany spadek liczby ludności, przy jednoczesnym postępującym procesie starzenia się populacji, nowych wzorcach postaw i zachowań prokreacyjnych, tworzą nową sytuację na rynku pracy i w innych obszarach rzeczywistości społeczno-gospodarczej. Na podstawie przeprowadzonej analizy można postawić tezę, iż proces demograficzny, jak się wydaje prawie nieuchronny, powoduje przekształcanie się ludności regionu w społeczność ludzi starszych, mniej aktywnych zawodowo, obciążonych chorobami, z niskimi udziałami nie tylko dzieci i młodzieży, ale także ludności w wieku średnim<sup>39</sup>.

**Wykres 3. Zmiana liczby ludności w województwach Polski według spisów powszechnych 2002 i 2011**



Źródło: Materiały z konferencji pn. *Specjalna Strefa Demograficzna w województwie opolskim – założenia programu z 31.08.2012 r.*, Józef Sebesta, *Wprowadzenie do założeń Programu Specjalnej Strefy Demograficznej w województwie opolskim.*

<sup>39</sup> Za: Program Specjalnej Strefy Demograficznej w województwie opolskim – perspektywa 2013-2020, s. 14 [http://opolskie.pl/docs/ssd\\_w\\_woj\\_opolskim\\_x\\_cze.pdf](http://opolskie.pl/docs/ssd_w_woj_opolskim_x_cze.pdf)



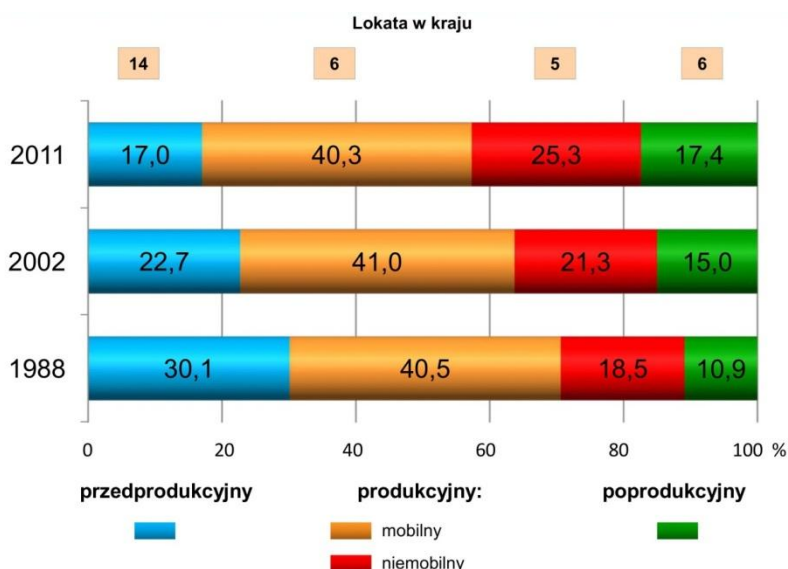
W woj. opolskim w okresie między spisami 2002 i 2011 spadek liczby ludności wystąpił we wszystkich powiatach, w tym największy w powiatach: strzeleckim (o 7,4%), prudnickim (o 6,6%) i głubczyckim (o 6,5%).<sup>40</sup> Najmniej mieszkańców ubyło w powiecie brzeskim – 0,4%.

Od 1988 r. udział procentowy osób w liczbie ludności woj. opolskiego w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym systematycznie zmniejsza się, a zwiększa się grupa osób w wieku poprodukcyjnym. Przy czym w grupie wieku produkcyjnego udział osób w wieku mobilnym jest na podobnym poziomie, natomiast wzrost zanotowano wśród osób w wieku niemobilnym (45-64 lata mężczyźni i 45-59 kobiety).

Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym w województwie opolskim w porównaniu z 2002 r. zmalała o 68,8 tys. osób. W spisie z 2011 r. ludność w wieku 0–17 lat stanowiła 17,0% ogółu mieszkańców województwa wobec 22,7% w 2002 r. Mniejszy udział dzieci i młodzieży odnotowano zarówno wśród ludności miejskiej (spadek o 5,4 p. proc. do poziomu 16,2%) oraz wiejskiej (spadek o 5,9 p. proc. do 18,0%)<sup>41</sup>.

W latach 2002-2011 zwiększył się udział ludności w wieku produkcyjnym – łącznie 3,3 p. proc., jednak zmalał odsetek osób w wieku mobilnym – o 0,7%, a wzrósł udział wieku niemobilnego o 30,3 tys. osób, tj. o 13,4%. Odsetek osób w tej grupie wiekowej wyniósł w 2011 r. 25,3%. Wzrósł również udział ludności w wieku poprodukcyjnym – o 17,8 tys. osób, tj. o 11,2%<sup>42</sup>.

**Wykres 4. Struktura ludności województwa opolskiego w 1988, 2002 i 2011 r. wg ekonomicznych grup wieku**



Źródło: Urząd Statystyczny w Opolu, NARODOWY SPIS POWSZECHNY LUDNOŚCI I MIESZKAŃ 2011. WYBRANE INFORMACJE. Opole, 26 października 2012 r.  
[http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/opole/ASSETS\\_KONFERENCJA\\_41\\_NSP\\_2011.pdf](http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/opole/ASSETS_KONFERENCJA_41_NSP_2011.pdf) (29.10.2012 r., godz. 09<sup>00</sup>)

W 2011 r. w woj. opolskim, w porównaniu do 2010 r., liczba urodzeń zmniejszyła się o 5,2%, a liczba zgonów o 1,6%. W dalszym ciągu utrzymuje się przewaga liczby zgonów nad liczbą urodzeń, czego efektem jest ujemny przyrost naturalny (-1,01 promila)<sup>43</sup>.

<sup>40</sup> Tamże, s. 20

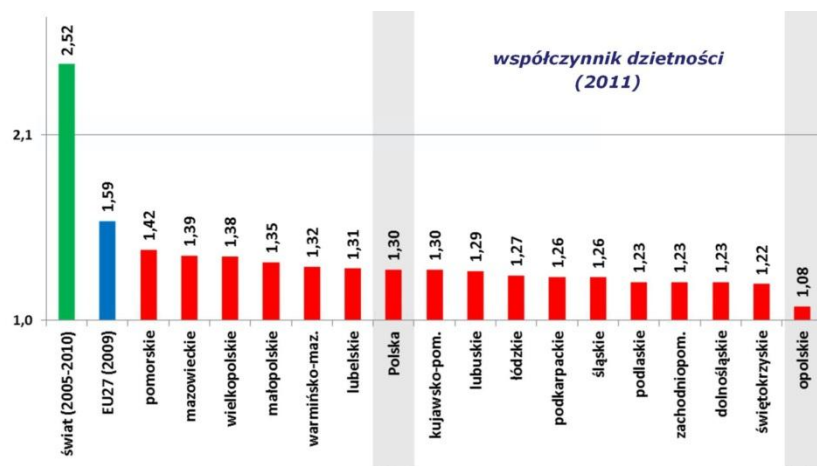
<sup>41</sup> Tamże, s. 22.

<sup>42</sup> Tamże, s. 23.

<sup>43</sup> Raport o sytuacji społeczno-gospodarczej województwa opolskiego w 2011 r., Urząd Statystyczny w Opolu, s. 12  
[http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/opole/ASSETS\\_Raport\\_o\\_sytuacji\\_2011.pdf](http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/opole/ASSETS_Raport_o_sytuacji_2011.pdf) (09.11.2012 r., godz. 11<sup>00</sup>)

Jednocześnie w woj. opolskim występuje od lat najniższy wskaźnik dzietności w Polsce wynoszący 1,08 w 2011 r. (zastępowalności pokoleń następuje przy wskaźniku dzietności 2,1).

Wykres 5. Wskaźnik dzietności w Polsce wg województw w 2011 r.



Źródło: Materiały z konferencji pn. Specjalna Strefa Demograficzna w województwie opolskim – założenia programu z 31.08.2012 r., Józef Sebesta, Wprowadzenie do założeń Programu Specjalnej Strefy Demograficznej w województwie opolskim.

Na podstawie *Prognozy ludności na lata 2008 – 2035* dla mieszkańców Polski, opracowanej przez GUS i systematycznie aktualizowanej, ustalono, że liczba ludności w wieku poprodukcyjnym będzie systematycznie wzrastać.<sup>44</sup> W latach 2011-2020 nastąpi największy przyrost osób w badanym okresie - o blisko 2 mln. W latach 2008 – 2035 liczba ludności w wieku poprodukcyjnym wzrośnie o ponad 3,5 mln osób i w roku 2035 osiągnie wartość prawie 10 mln. Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności stanowić będzie prawie 27% (obecnie 17%).

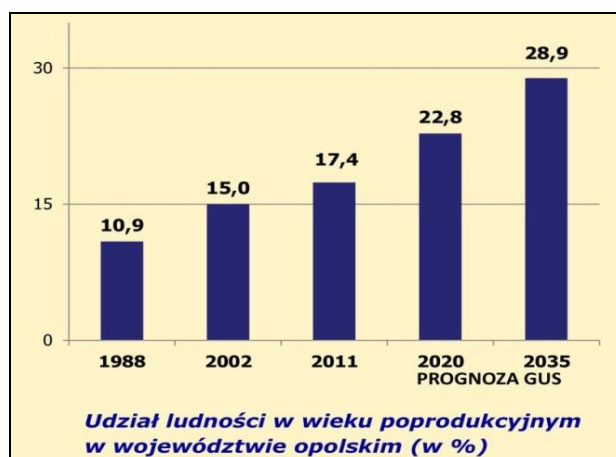
Dla woj. opolskiego przyrost ludności w wieku poprodukcyjnym w latach 2008-2035 wyniesie 87 tys. osób i w 2035 r. stan ludności w wieku pow. 60/65 lat wynosić będzie 259 tys. osób, co stanowić będzie 28,9% mieszkańców województwa (będzie to drugie miejsce w kraju pod względem najwyższego wskaźnika udziału osób w wieku poprodukcyjnym – po woj. świętokrzyskim z wartością 29,8%).

<sup>44</sup> *Prognoza ludności na lata 2008 - 2035*. Główny Urząd Statystyczny. Departament Badań Demograficznych. Warszawa 2009 r. [http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL\\_L\\_prognoza\\_ludnosci\\_na\\_lata2008\\_2035.pdf](http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_L_prognoza_ludnosci_na_lata2008_2035.pdf) (16.04.2012 r., godz. 9<sup>00</sup>)





Wykres 6. Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w woj. opolskim – prognoza do 2035 r.

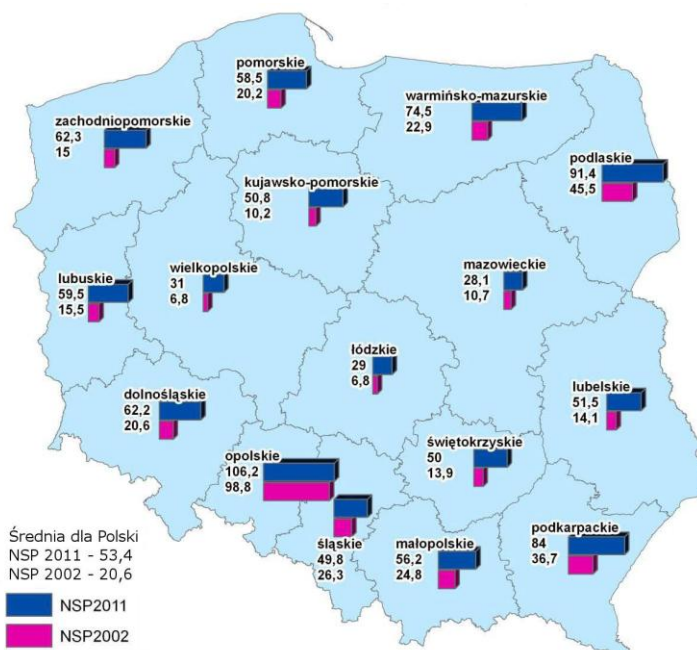


Źródło: Materiały z konferencji pn. Specjalna Strefa Demograficzna w województwie opolskim – założenia programu z 31.08.2012 r., Józef Sebesta, Wprowadzenie do założeń Programu Specjalnej Strefy Demograficznej w województwie opolskim.

Niekorzystne tendencje demograficzne związane są również z największą w kraju migracją ludności. Na podstawie danych szacunkowych – w 2011 r. za granicą kraju przebywało (powyżej 3 miesięcy) 107,9 tys. mieszkańców woj. opolskiego – o 2,7 tys. osób więcej niż w 2002 r. Wśród emigrantów prawie 51% stanowią osoby w wieku 20-39 lat. Dzieci w wieku 0 -14 lat stanowią 6,8% ogółu osób przebywających poza granicami kraju <sup>45</sup>.

Województwo opolskie to region kraju o najbardziej intensywnym odpływie ludności za granicę. Według spisów z 2002 i 2011 liczba emigrantów przypadających na 1000 mieszkańców województwa była największa i wynosiła odpowiednio 99 i 106 osób <sup>46</sup>.

Mapa 1. Liczba emigrantów na 1000 mieszkańców wg województw kraju w 2002 r. i 2011 r.



Źródło: Urząd Statystyczny w Opolu, NARODOWY SPIS POWSZECHNY LUDNOŚCI I MIESZKAŃ 2011. WYBRANE INFORMACJE. Opole, 26 październik 2012 r.

[http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/opole/ASSETS\\_KONFERENCJA\\_41\\_NSP\\_2011.pdf](http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/opole/ASSETS_KONFERENCJA_41_NSP_2011.pdf) (29.10.2012 r., godz. 10<sup>00</sup>)

<sup>45</sup> Tamże, s. 62.

<sup>46</sup> Tamże, s. 63



Projekt *Specjalnej Strefy Demograficznej* powstał z myślą o przeciwdziałaniu tym niekorzystnym zjawiskom, a zapobieganie i przeciwdziałanie procesom depopulacji w woj. opolskim jest jednym z wyzwań horyzontalnych zdefiniowanych w **Strategii Rozwoju Województwa Opolskiego do 2020 r.**

Program obejmuje 4 obszary działań:

- 1) **Pakiet Praca to bezpieczna rodzina** – działania polegające na zwiększeniu liczby i poprawie jakości miejsc pracy w regionie;
- 2) **Pakiet Edukacja a rynek pracy** – działania polegające na dostosowaniu oferty edukacyjnej do potrzeb gospodarki i rynku pracy oraz tworzenie kadr na rzecz innowacyjnej gospodarki;
- 3) **Pakiet Opieka żłobkowo-przedszkolna** – obejmujący zwiększenie dostępu do usług żłobkowo-przedszkolnych (również w aspekcie finansowym);
- 4) **Pakiet Złota jesień** – zwiększenie dostępu i poprawa jakości usług na rzecz osób starszych.

Celem Programu jest *realizacja polityki prorodzinnej w nowym, bardziej efektywnym wymiarze, na wszystkich szczeblach władz, przy uwzględnieniu zmian legislacyjnych. Program stwarza szansę zapobieżenia dalszej demograficznej degradacji i zapaści województwa opolskiego*<sup>47</sup>.

Obecnie trwają prace konkretyzujące narzędzia realizacji Programu, a także działania pilotażowe.

Opracowano  
w Obserwatorium Integracji Społecznej  
ROPS w Opolu  
Opole, styczeń 2013 r.

<sup>47</sup> Program Specjalnej Strefy Demograficznej w województwie opolskim – perspektywa 2013-2020, s. 29  
[http://opolskie.pl/docs/ssd\\_w\\_woj\\_opolskim\\_x\\_cze.pdf](http://opolskie.pl/docs/ssd_w_woj_opolskim_x_cze.pdf)